

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

ΟΜΙΛΙΑ ΙΑ΄

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΙΜΙΟΝ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ

Ο του Χριστού Σταυρός προανεκηρύττετο και προετυπούτο μυστικώς εκ γενεών αρχαίων, και ουδείς ποτέ κατηλλάγη τω Θεώ χωρίς της του Σταυρού δυνάμεως. Μετά γαρ την προγονικήν εκείνην εν τω παραδείσω του Θεού δια του ξύλου παράβασιν, η μεν αμαρτίαν ανέζησεν, ημείς δε απεθάνομεν, και προ του σωματικού θανάτου τον της ψυχής υποστάντες θάνατον, ος έστιν ο από του Θεού ταύτης χωρισμός· ο δε μετά την παράβασιν, τη αμαρτία εζώμεν και τη κατά σάρκα ζωή· η δε αμαρτία «τω νόμω του Θεού ουχ υποτάσσεται, ουδέ γαρ δύναται, και οι εν σαρκί ζώντες Θεώ αρέσαι ου δύναντα».

Επει τοίνυν, ως και ο απόστολός φησίν, «η σάρξ επιθυμεί κατά του πνεύματος και το πνεύμα κατά της σαρκός», ο δε Θεός πνεύμά εστί και αυτοαγαθότης και αρετή, και τούτου κατ' εικόνα και ομοίωσιν το πνεύμά εστί το ημέτερον, καθ' α και δια της αμαρτίας ηχρείωται, πώς ην δυνατόν ανανεωθήναι τινά των απάντων και φιλωθήναι τω Θεώ εν πνεύματι μη καταργηθείσης της αμαρτίας και της κατά σάρκα ζωής; Τούτο δε εστί ο του Χριστού Σταυρός, η της αμαρτίας κατάργησις. Διο και τις των θεοφόρων ημών πατέρων ερωτηθείς παρά τινός των απίστων, είπερ εις τον εσταυρωμένον πιστεύει, «να», φησίν, 'εις τον την αμαρτίαν σταυρώσαντα'. Φίλοι δε Θεού πολλοί των προ νόμου και μετά νόμον, μήπω του Σταυρού φανέντος, υπ' αυτού του Θεού μεμαρτύρηγναι· και ο βασιλεύς και προφήτης Δαβίδ, ως πάντως όντων τότε τω Θεώ φίλων, «εμοί δε», φησί, «λίαν επιμήθησαν οι φίλοι σου ο Θεός». Πώς ουν εισίν οι προ του Σταυρού φίλοι του Θεού εχρημάτισαν, εγώ υμίν υποδειξω, εάν μοι φιλόθεον και φιλήκοον ους υπόσχητε.

Όσπερ μήπω παραγενομένου του ανθρώπου της αμαρτίας, του υιού της ανομίας, του Αντιχρίστου λέγω, ο ηγαπημένος τω Χριστώ φησί Θεολόγος, «και νυν, αγαπητοί, ο Αντίχριστός εστί», ούτω και ο Σταυρός ην εν τοις προγενεστέροις και προ του τελεσθήναι. Ο γαρ μέγας Παύλος σαφέστερον ημάς διδάσκων, πως και μήπω παραγενόμενος εν ημίν εστί ο Αντίχριστος, φησίν ότι «το μυστήριον αυτού ενεργείται εν ημίν». Ούτω δη και ο Σταυρός του Χριστού μήπω γεγονώς εν τοις προπάτορσιν ην· το γαρ μυστήριον αυτού ενεργείτο εν αυτοίς.

Και ίνα νυν αφώ τον Άβελ, τον Σήθ, τον Ενώσ, τον Ενώχ, Νώέ τε και τους μέχρι Νώε τω Θεώ ευηρεστηκότας, και ει τις εγγύς μετ' αυτούς, άρξωμαι δε από Αβραάμ, ος πατήρ εχρημάτισε πολλών εθνών, των μεν Ιουδαίων εκ σαρκός, ημών δε εκ πίστεως. Ίν' ουν εκ τούτου του κατά πνεύμα πατρός ημών άρξωμαι και αυτής της κατ' αυτόν αγαθού αρχής και της πρώτης παρά Θεού κλήσεως, τίνα πρώτην αφήκε φωνήν προς αυτόν λαλήσας ο Θεός; «Έξελθε εκ της γης σου και εκ της συγγενείας σου, δεύρο εις γην ην αν σοι δεΐξω». Το γουν μυστήριον του Σταυρού εν εαυτή φέρει αύτη η φωνή· τούτο γαρ εστίν άντικρυς ο Παύλος ο καυχώμενος εν τω Σταυρώ λέγει ότι «εμοί ο κόσμος εσταύρωτα». Κατά γαρ τον φυγόντα την πατριδα ή τον κόσμον αμεταστρεπί η κατά σάρκα πατρίς και ο κόσμος ενεκρώθη και κατήργηται· και τούτό εστίν ο Σταυρός.

Αλλά προς μεν τον Αβραάμ μήπω φυγόντα την μετά των αθέων συναυλιαν, «έξελθε», φησίν, «εκ της γης σου, και δεύρο εις γην», ουχ ην αν σοι δώσω, άλλ' «ήν αν σοι δεΐξω», ως δι' εκείνης άλλης γης πνευματικής δεικνυμένης. Προς δε τον Μωϋσέα μετά το φυγείν την Αίγυπτον και το όρος αναβήναι, τί φησίν η προς αυτόν πρώτη του Θεού φωνή; «Λύσαι το υπόδημα εκ των ποδών σου». Άλλο τούτο του σταυρού μυστήριον, τω προτέρω προσφυώς επόμενον· ει γαρ και της Αιγύπτου, φησίν, εξήλθες και την Φαραώ θεραπείαν αφήκας και το καλείσθαι υίός της θυγατρός Φαραώ παρεΐδες και όσον το εις σε ήκον ο κόσμος εκείνος της πονηράς θεραπείας ελύθη και κατήργηται, αλλά δει σε και προσθείναι. Τί τούτο; Λύσαι το υπόδημα εκ των ποδών σου, αποθέσθαι τους δερματίνους χιτώνας ους ενέδυσσε και εν οίς ενεργεί η αμαρτία και της αγίας αποδιαστέλλει γης. Λύσαι ουν τούτο το υπόδημα εκ των ποδών σου, ταυτόν δε ειπείν, μηκέτι κατά σάρκα και τη αμαρτία ζήθι, αλλά καταργηθήτω και νεκρωθήτω η αντικειμένη τω Θεώ ζωή και το φρόνημα της σαρκός και ο εν τοις μέλεσι νόμος, ο αντιστρατευόμενος τω νόμω του νοός και αιχμαλωτίζων εν τω νόμω της αμαρτίας, μηκέτι επικρατείτω, μηδέ ενεργείτω, τη δυνάμει της θεοπτίας νεκρούμενος. Άρ' ου τούτό εστίν ο Σταυρός; Σταυρός γαρ εστί πάλιν, κατά τον θείον Παύλον ειπείν, το σταυρώσαι την σάρκα «συν τοις παθήμασι και ταις επιθυμίαις».

«Λύσαι ουν», φησί, «το υπόδημα εκ των ποδών σου· η γαρ γη εφ' ην συ έστηκας γη αγία εστίν»· εδήλου δε αυτώ ο λόγος τον μετά την επικράναιαν του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού μέλλοντα επί της γης δια του Σταυρού έσεσθαι αγασμόν. Τότε γαρ ο Μωϋσής την τότε μέλλουσαν παρουσίαν του Χριστού προεώρα, προς το μέγα θέαμα εκείνο βλέπων, την εν πυρί δροσίζομένην

βάτον ἵνα ὡστε και η εν Θεώ θεωρία του Σταυρού μυστήριόν εστί, του προτέρου εκείνου μυστηρίου μείζον. Δύο γαρ είναι ταύτα και ο μέγας Παύλος και οι θείοι πατέρες ημών ανίπτονται ἵνα μὲν μη μόνον λέγων, ὅτι «ο κόσμος εμοί εσταύρωτα», αλλά προστιθείς, ὅτι «καγὼ τῷ κόσμῳ» ἵνα δε παραγγέλλοντες ἡμῖν μη σπεύδεν αναβαίνειν ἐπὶ τον σταυρόν προ του Σταυρού, ὡς δύο πάντως ὄντων των λόγων και των μυστηρίων του Σταυρού.

Κατὰ μὲν οὖν το πρῶτον του Σταυρού μυστήριον, ὅπερ εστί η φυγή του κόσμου και η των κατὰ σάρκα συγγενῶν διάζευξις, εἶπερ προς ευσέβειαν και τον κατ' αὐτήν ἐμποδίζουσι βίον, και η σωματική εργασία, ἣν και προς ὀλίγον ὠφέλιμον εἶναι φησὶν ο Παύλος, κατὰ ταύτα γουν ο κόσμος ἡμῖν σταυρούται και η αμαρτία, φυγόντων ἡμῶν ἐκ τούτων. Κατὰ δε το δεύτερον του Σταυρού μυστήριον, ἡμεῖς σταυρούμεθα τῷ κόσμῳ και τοῖς πάθεσιν, αὐτῶν φευγόντων ἐξ ἡμῶν. Οὐκ ἐνὶ δε τελείως ἐξ ἡμῶν αὐτὰ φυγεῖν, μη ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖν λογιστικῶς, ἀν μη ἐν θεωρία του Θεοῦ γενώμεθα ἵνα ὅταν γαρ δια της πρακτικῆς προσβῶμεν τῇ θεωρία και τον ἐντὸς ἡμῶν ἄνθρωπον καλλιεργῶμεν και ἀνακαθαίρωμεν, ἀναζητοῦντες τον ἡμῖν αὐτοῖς κεκρυμμένον θεῖον θησαυρόν και ἀναθεωροῦντες τὴν ἐντὸς ἡμῶν οὐσαν βασιλείαν του Θεοῦ, τότε ἡμεῖς σταυρούμεθα τῷ κόσμῳ και τοῖς πάθεσιν. Θέρμη γαρ τις ἐγγίνεται τῇ καρδίᾳ δια της μελέτης ταύτης, ὡς μίας τους πονηροῦς ἀποσοβοῦσα λογισμοῦς και πνευματικὴν εἰρήνην και παράκλησιν ἐμποιοῦσα τῇ ψυχῇ και τον ἁγιασμόν τῷ σώματι παρέχουσα, κατὰ τον ἐπιόντα, «ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντὸς μου, και ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ». Και τοῦτό εστί, ο και τις των θεοφόρων ἡμῶν πατέρων ἐδίδαξεν ἡμᾶς λέγων, «πάσαν σπουδὴν ποιήσον, ἵνα ἡ ἔνδον σου εργασία κατὰ Θεόν ἦ, και νικήσεις τα ἔξω πάθη». Προς τοῦτο και ο μέγας Παύλος ἡμᾶς προτρεπόμενος, «πνεύματι περιπατεῖτε», φησὶ, «και ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μη τελήσητε». Διο και ἀλλαχού παραγγέλλει γράφων ἵνα «στήτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφύν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ», ὡς του θεωρητικῆς το ἐπιθυμητικῆς ἐπιρρωννύντος και περιέποντος και τας σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἀποσοβούντος. Ο γαρ μέγας Πέτρος ἡμῖν υποδείκνυσιν ἐμφανέστερον, τις ἡ ὀσφύς αὐτή και τις ἡ ἀλήθεια. «Ἀναζωσάμενοι γαρ», φησὶ, «τας ὀσφύας της διανοίας ὑμῶν, νήφοντες τελείως, ἐλπύσατε ἐπὶ τὴν ἐκπερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Ἐπεὶ τοίνυν τα πονηρὰ πάθη και τον κόσμον της αμαρτίας οὐκ ἐνὶ τελείως ἐξ ἡμῶν φυγεῖν, και μη ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖν λογιστικῶς, εἰ μη ἐν θεωρία του Θεοῦ γενώμεθα, δια τοῦτο Σταυρού μυστήριόν εστί και η τοιαύτη θεωρία, σταυροῦσα τῷ κόσμῳ τους εαυτῆς ἀξιωμένους. Οὕτως οὖν και η κατὰ Μωϋσὴν ἐκείνη της καιομένης

και μη κατακαιομένης βάτου θεωρία Σταυρού μυστήριον ην, του κατά τον Αβραάμ εκείνου μυστηρίου μείζον και τελεώτερον. Ἄρ' ουν Μωϋσῆς μεν εμυήθη το του Σταυρού τελεώτερον μυστήριον, Αβραάμ δε ου; Και πώς αν έχοι τούτο λόγον; Αλλά τότε μεν επ' αυτή τη κλήσει ου μεμύηται· ύστερον δε μετά την κλήσιν και άπαξ και δις και πολλάκις, καν ημίν αρτίως ο καιρός περι πάντων λέγειν ου δίδωσιν.

Εγώ δε υμίν της θαυμασιωτέρας υπομνήσω τούτου θεοπτίας, ότε και τον ένα Θεόν σαφώς τρισυπόστατον εθεάσατο, μήπω κηρυττόμενον ούτως· «ώφθη γαρ αυτώ ο Θεός προς τη Δρυϊ τη Μαμβρή· και αναβλέψας, ειδε, και ιδού τρεις άνδρες, και προσέδραμεν αυτοίς». Ιδού τον οφθέντα ένα Θεόν τρεις εώρα. Ὡφθη γαρ αυτώ φησίν, ο Θεός· και ιδού τρεις άνδρες, και τοις τρισί προσδραμών, αύθις ως ενί ωμίλει, λέγων, «Κύριε, ει εύρον χάριν ενώπιόν σου, μη παρέλθεις τον παιδα σου». Και αυτοι δε οι τρεις ως εις όντες προς αυτόν διαλέγονται. Είπε γαρ, φησί, προς Αβραάμ· «πού Σάρρα η γυνή σου; Επαναστρέφων ήξω προς σε κατά τον καιρόν τούτον εις ώρας, και έξει υιόν Σάρρα η γυνή σου». Ως δε ακούσασα η γραύς εγέσασε Σάρρα, «είπε Κύριος, τί ότι εγέλασε Σάρρα η γυνή σου»; Ιδού ο εις Θεός τρεις υποστάσεις, και αι τρεις αύται εις Κύριος· είπε γαρ, φησί, Κύριος.

Εν μεν ουν τω Αβραάμ ούτω το μυστήριον ενηργείτο του Σταυρού. Ο δε Ισαάκ, αυτός ην του εν αυτώ προσηλωθέντος τύπος, υπήκοος ως και ο Χριστός μέχρι θανάτου τω Πατρί γενόμενος· και ο αντιδοθείς αυτώ κριός αυτόν τον του Θεού αμνόν τον υπέρ ημών εις σφαγήν δοθέντα προεδήλου· και το φυτόν, εν ώ ο κριός εδέδετο, το μυστήριον είχε του τύπου του σταυρού, διο και φυτόν Σαβέκ, τουτέστι φυτόν αφέσεως ωνομάζετο, ως και σταυρός ξύλον σωτηρίου. Και εν Ιακώβ δε τω του Ισαάκ υιώ το μυστήριον και ο τύπος ενηργει του Σταυρού· ξύλω γαρ και ύδατι τα ποιμνια εαυτώ επλήθυνε. Το μεν ουν ξύλον το σταυρικόν προετύπου ξύλον, το δε ύδωρ το θειον βάπτισμα, ο εν εαυτώ έχει το του Σταυρού μυστήριον. «Εις γαρ τον θάνατον του Χριστου εβαπτίσθημεν», φησίν ο απόστολος. Και ο Χριστός δε ξύλω και ύδατι, τω Σταυρώ και τω βαπτίσματι, τα λογικά ποιμνια επι της γης εαυτώ επλήθυνεν.

Ο δε Ιακώβ και ότε προς το άκρον της ράβδου προσεκύνει και ότε τους εγγόνους ευλόγει, εναλλάξ τας χείρας θεις, τον Σταυρού τύπον έτι σαφέστερον υπέφηγεν. Αλλά και τοις πατράσιν εξ αρχής άχρι τέλους υπήκοος ων και αγαπητός και ευλογητός δια τούτο, αλλά και μισητός τω Ησαύ δια ταύτα, και ούτω πάντα πειρασμόν γενναίως υποφέρων, δια παντός του βίου το μυστήριον είχε του σταυρού

ενεργούμενον. Διο και ο Θεός έλεγε, «τον Ιακώβ ηγάπησα, τον δε Ησαύ εμίσησα». Τοιούτον τι γίνεται και εφ' ημών, αδελφοί. Ο μεν γαρ υποτασσόμενος τοις τε κατά σώμα και κατά πνεύμα πατράσι κατά την αποστολικήν εντολήν την λέγουσαν «τα τέκνα υπακούετε τοις γονεύσιν», ο τοιούτος ως αφωμοικωμένος κατά τούτο τω αγαπητώ υώ του Θεού, και παρά του Θεού αγαπάται· ο δε παρακούων, ως αλλότριος της προς τον αγαπητόν ομοιώσεως, και παρά του Θεού μισείται. Και τούτο δεικνύς ο σοφός Σολομών, ως ουκ επί του Ιακώβ μόνον και Ησαύ, αλλά και δια παντός και επί πάντων γίνεται, «Υιός», φησίν, «υπήκοος έσται εις ζωήν· ο δε παρήκοος εις απώλειαν».

Άλλ' ο της υπακοής υιός Ιακώβ, αρ' ουχί και του μεζονος έτυχε μυστηρίου του Σταυρού, της θεοπτίας λέγω, καθ' ην τελεώτερον σταυρούται και αποθνήσκει ο άνθρωπος τη αμαρτία, και ζη τη αρετή; Και μην αυτός εαυτώ μαρτυρεί και την θεωρίαν και την σωτηρίαν· «είδον γαρ», φησί, «τον Θεόν πρόσωπον προς πρόσωπον, και εσώθη μου η ψυχή». Πού εισίν οι στοχούντες έτι ταις των εφ' ημών αναφανέντων κακοδόξων βδελυραίς λογολεσχίαις; Ακουέτωσαν, ότι ο Ιακώβ το πρόσωπον είδε του Θεού· και ου μόνον ουκ αφήρηται το ζην, άλλ' ως αυτός φησί, και σέσωσαι, καίτοι του Θεού λέγοντος, ουδείς όψεται το πρόσωπόν μου και ζήσεται. Άρ' ουν δύο θεοί, ο μεν εις έχων πρόσωπον τη οράσει των αγίων υποπίπτον, ο δε έτερος πρόσωπον έχων υπέρ πάσαν όρασιν; Άπαγε της δυσσεβείας! Αλλά πρόσωπον μεν του Θεού ορώμενόν εστιν η κατά την επί τους αξίους επικράνειαν ενέργεια και χάρις του Θεού· του αυτού δε πρόσωπον μηδέποτε ορώμενον η υπέρ πάσαν έκφανσιν και όρασιν έσθ' ότε λέγεται φύσις του Θεού· ουδείς γαρ έστη, εν υποστήματι και ουσία Κυρίου κατά το γεγραμμένον, και Θεού φύσιν ή είδεν, ή εξηγόρευσεν. Ούτω και η εν τω Θεώ θεωρία και το θεϊόν του Σταυρού μυστήριον ου τα πονηρά πάθη μόνον και τους δημιουργούς τούτων δαίμονας απελαύνει της ψυχής, αλλά και τας κακοδόξους δόξας και τους ταύταις συνηγόρους εξελέγχει και απωθείται των περιβόλων της ιεράς του Χριστού Εκκλησίας, καθ' ην ημίν εχαρίσθη νυν εορτάζειν και διατρανούν την του Σταυρού προ του Σταυρού θείαν εν τοις πατράσι χάριν και ενέργειαν.

Όσπερ ουν εν μεν τω Αβραάμ το μυστήριον ενήργει του Σταυρού, ο δε αυτού υιός Ισαάκ αυτός ην τύπος του σταυρωθέντος ύστερον, ούτω πάλιν εν μεν τω βίω παντί του Ιακώβ το μυστήριον ενήργει του Σταυρού, Ιωσήφ δε ο υιός του Ιακώβ αυτός ην τύπος και μυστήριον του σταυρωθησομένου μετά ταύτα θεανθρώπου Λόγου· φθόνω γαρ και αυτός ήχθη προς σφαγήν, και υπό των κατά σάρκα

συγγενών, υπέρ ων και προς αυτούς παρά του πατρός επέμφθη, ως και ο Χριστός ύστερον. Ει δε ουκ εσφάγη, αλλά πέπραται ο Ιωσήφ, θαυμαστόν ουδέν· ουδέ γαρ Ισαάκ εσφάγη· και γαρ ουκ αυτοί ήσαν η αλήθεια, αλλά τύπος της μελλούσης αληθείας. Ει δε δει καν τούτοις το διπλούν συνιδείν μυστήριον του διπλού την φύσιν Ιησού, το μεν αχθήναι προς σφαγήν το κατά σάρκα πάθος του θεανθρώπου προϋπέφηγε, το δε μηδέν παθείν, της θεότητος το απαθές. Τούτ' αυτό αν εύροικ και επί Ιακώβ και Αβραάμ· ει γαρ και επειράσθησαν, άλλ' ενίκησαν, ο σαφώς και επί του Χριστού γέγραπται. Τεσσάρων ουν όντων των επ' αρετή και ευσεβεία περιβεβοημένων προ του νόμου, οι μεν δύο Αβραάμ και Ιακώβ εν τοικς περι τον βίον το μυστήριον είχαν του Σταυρού ενεργούμενον, οι δε δύο Ισαάκ και Ιωσήφ, αυτοί το του Σταυρού μυστήριον θαυμασώς προανεφώνσαν.

Τί δε πάλιν ο πρώτος παρά του Θεού τον νόμον δεδεγμένος και μεταδούς τοικς άλλοικς Μωϋσήκ, ου ξύλω μεν και ύδατι προ του νόμου σέσωσται αυτόκ, ηνικα εξετέθη τοικς του Νείλου ρεύμασιν εν θίβη αφεθεικς, ξύλω δε και ύδατι τον Ισραηλιπικόν έσωσε λαόν, τω μεν ξύλω τον Σταυρόν προφαίνων, τω δε ύδατι το θεión βάπτισμα, καθάπερ και Παύλοκ ο των μυστηρίων επόπτης φανερώκ φησίν, ότι «πάντεκ εικ Μωσήν εβαπτίσθησαν εν τη νεφέλη»; Οκ και προ της θαλάσσης και της ράβδου ταύτηκ· μαρτυρεί αυτώ ως τον Χριστού Σταυρόν εκουσίωκ υπομείναντι· «κρείπτω», γαρ, φησίν, «ηγήσατο των Αιγύπτου θησαυρών τον ονειδισμόν του Χριστού». Ονειδισμόκ δε του Χριστού παρά των αφρόνων ο Σταυρόκ, καθώκ πάλιν αυτόκ ο Παύλοκ περι του Χριστού φησίν, ότι υπέμενε Σταυρόν, αισχύνηκ καταφρονήσακ. Προϊών δε ο Μωϋσήκ και τον τύπον αυτόν και το σχήμα του Σταυρού και την δί αυτού του τύπου σωτηρίαν προανέδεξε σαφέστατα· την γαρ ράβδον ορθίαν στήσακ, τας χείρακ αυτού επ' αυτήν εξέτεμε, και ούτω σταυρικώκ επί της ράβδου σχηματίσακ εαυτόν, τον Αμαλήκ άρδην κατετροπούτο τοιούτοκ ορώμενοκ. Αλλά και τον χαλκούν όφμ θεικς επί σημείου πλάγιον, και ούτω τον Σταυρού τύπον αναστηλώσακ παρρησία, τοικς οφιοδήκτουκ των Ιουδαίων βλέπεμ προκ αυτόν ως όντα σωτήριον επέταπτε, και ούτω τα των όφεων δήγματα ίάτο.

Επιλείπει δε με ο χρόνοκ διηγούμενον, περι Ιησού και των μετ' αυτόν κρηών και προφητών, Δαβίδ τε και των μετ' αυτόν, οι τω μυστηρίω του σταυρού ενεργούμενοικ, ποταμούκ ανέκοψαν, ήλιον έστησαν, ασεβών πόλεικ κατηδάφισαν, εγενήθησαν ισχυροί εν πολέμω, παρεμβολάκ έκλναν αλλοτριών, έφυγον στόματα μαχαίρακ, έσβεσαν δύναμιν πυρόκ, έφραξαν στόματα λεόντων, βασιλείκ ήλεγξαν, πεντηκοντάρχοικς ετέφρωσαν, νεκρούκ ήγειραν, ουρανόν έστησαν λόγω και πάλιν

έλυσαν, αγόνους τε και πάλιν γονίμους τας εν αυτώ νεφέλας απεργασάμενοι· ει γαρ και την πίστιν ενηργηκέναι ταύτα φησίν ο Παύλος, άλλ' η πίστις δύναμις εστιν εις σωτηρίαν· διο και πάντα δυνατά τω πιστεύοντι. Τοιούτον δε πάντως και ο του Χριστού Σταυρός τοις πιστεύουσιν· «ο γαρ λόγος ο του Σταυρού, πάλιν κατά Παύλον ειπείν, τοις μεν απολλυμένοις μωρία εστι, τοις δε σωζομένοις ημίν δύναμις Θεού εστιν».

Άλλ' ίνα και τους προ νόμου και τους υπό νόμον αφώμεν πάντας, αυτός ο Κύριος δί' ον τα πάντα και δί' ου τα πάντα, ου προ του Σταυρού έλεγεν, όστις ουκ αίρει τον σταυρόν αυτού και ακολουθει όπισω μου, ουκ έστι μου άξιος; Οράτε όπως και προ του τον Σταυρόν παγήναι Σταυρός ην ο σώζων; Αλλά και ηνίκα τοις μαθηταις παρρησία προέλεγε το εαυτού πάθος και τον δια Σταυρού θάνατον ο Κύριος, ο δε Πέτρος ακούων ουκ ηνέσχετο, άλλ' ειδώς αυτόν έχοντα την εξουσίαν εδειπο λέγων, «ίλεώς σοι, Κύριε, ου μη έσται σοι τούτο», αυτώ μεν επετίμησεν ως ανθρωπίως, άλλ' ου θεϊώς φρονούντι κατά τούτο· προσκαλεσάμενος δε τον όχλον συν τοις μαθηταις αυτού ειπεν αυτοις· «όστις θέλει όπισω μου ελθειν, απαρνησάσθω εαυτόν και αράτω τον σταυρόν αυτού και ακολουθήτω μοι· ος γαρ αν θέλη την ψυχήν αυτού σώσαι, απολέσει αυτήν, ος δ' αν απολέση την ψυχήν αυτού ένεκεν εμού και του ευαγγελίου, ούτος σώσει αυτήν».

Προσκαλείται μεν ουν και τον όχλον συν τοις μαθηταις και τότε διαμαρτύρεται και παραγγέλλει ταύτα τα μεγάλα και υπερφυή και όντως ουκ ανθρωπων, αλλά Θεού φρονήματα, ίνα δεΐξη μη παρά των εκκρίτων αυτού μόνον μαθητών τα τοιαύτα απατών, αλλά και παρά παντός του εις αυτόν πιστεύοντος. Το δε ακολουθειν Χριστώ δηλοί το ζην κατά το ευαγγέλιον αυτού, πάσαν αρετήν και ευσέβειαν ενδεικνυμένους· το δε τον θέλοντα ακολουθειν απαρνήσασθαι εαυτόν και αίρειν τον σταυρόν αυτού, το μηκέτι καιρού καλούντος εαυτού φειδεσθαι, άλλ' έτοιμον είναι προς τον υπέρ αρετής και της αληθείας των θεϊών δογμάτων εν ατιμία θάνατον. Τούτο δε ει και μέγα εστι και υπερφυές, το αρνήσασθαι τινά εαυτόν και εις εσχάτην ατιμίαν και θάνατον προδούναι, άλλ' ουκ απεικός· οι γαρ βασιλεις της γης ουκ αν ποτέ ακολουθειν όπισω αυτών δέξαντο, και ταύτα προς πόλεμον ίόντες, τους μη ετοιμους όντας αποθανείν υπέρ αυτών. Τί ουν θαυμαστόν, ει και ο βασιλεύς των ουρανών, τη γη δί' επαγγελίας επιδημήσας, προς αντιπαράταξιν του κοινού του γένους πολεμίου τοιούτους ζητεί τους όπισω αυτού ακολουθούντας; Άλλ' οι μεν βασιλεις της γης ουκ έχουσιν αναζωούν τους τω πολέμω τεθνηκότας, ουδ' ανταποδούναί τι σχεδόν τοις προκινδυνεύσασιν αυτών· τι γαρ αν ο μηκέτ' ων λάβοι

παρ' αυτών; Αλλά και τούτοις, εἶπερ υπέρ ευσεβῶν ὁ θάνατος, ἐν τῷ Κυρίῳ ἐλπίς ἐστίν· οὕτω δὲ ὁ Κύριος ζῶν ἀντιδίδωσιν αἰώνιον τοῖς ἐν τῷ ἀκολουθεῖν αὐτῷ προκινδυνεύουσι.

Και οἱ μὲν βασιλεῖς τῆς γῆς υπέρ αὐτῶν ἐτοιμοὺς εἶναι ζητοῦσι πρὸς θάνατον τοὺς αὐτοῖς ἀκολουθούοντας, ὁ δὲ Κύριος αὐτὸς μὲν ἑαυτὸν εἰς θάνατον ἔδωκεν υπέρ ἡμῶν, ἡμᾶς δὲ οὐχ υπέρ αὐτοῦ, ἀλλ' υπέρ ἡμῶν αὐτῶν ἐτοιμοὺς εἶναι παραγγέλλει πρὸς θάνατον· και τοῦτο δεικνύς ὡς υπέρ ἡμῶν ἐστὶν αὐτῶν ἐπάγει, «ὅς γὰρ ἀν θέλη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν, ὅς δ' ἀν ἀπολέσῃ αὐτήν ἐνεκεν ἐμοῦ και τοῦ ευαγγελίου, οὗτος σῶσει αὐτήν». Τί ἐστὶ τοῦτο, ὅς ἀν θέλῃ σῶσαι, ἀπολέσει, και ὅς ἀν ἀπολέσῃ, σῶσει; Διπλὸν ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἐκτὸς τοῦ σώμα λέγω, και ὁ ἐντὸς ἡμῶν ἄνθρωπος, ἡ ψυχὴ δηλονότι. Ὅταν οὖν ὁ ἐκτὸς ἡμῶν ἄνθρωπος προδῶ ἑαυτὸν εἰς θάνατον, ἀπόλλυσι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν χωριζομένην αὐτοῦ· ὁ γοῦν υπέρ τοῦ Χριστοῦ και τοῦ ευαγγελίου οὕτως ἀπολέσας αὐτήν, ὄντως σῶσει και κερδίσει ταύτην, ζῶν ουράνιον και αἰώνιον ταύτη προξενήσας, και ἐν τῇ ἀναστάσει τοιαύτην κομισάμενος, και δὴ αὐτῆς και αὐτὸς τοιούτος, και κατὰ σώμα λέγω, γεγονώς ουράνιος και αἰώνιος. Ὁ δὲ φιλοψυχῆσας και μὴ οὕτω ταύτην ἐτοιμῶς ἔχων ἀπολέσει, δια τὸ ἀγαπᾶν τὸν πρόσκαιρον αἰῶνα τούτον, και ὅσα τοῦ αἰῶνος τούτου, ζημῶσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τῆς ὄντως ζωῆς ἀποστερήσας και ζημωθήσεται αὐτὸς αὐτήν, συν ἑαυτῷ ταύτην, φεύ, τῇ αἰωνίῳ κολάσει παραδοῦς· ὅν και ὁ πανοικτίρμων Δεσπότης οἷον ἀπολοφυρόμενος και τοῦ δεινοῦ τὸ μέγεθος ἐπιδεικνύς, «τί γὰρ», φησὶν, «ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐάν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, και τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ζημωθῇ, ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ»; Οὐδέ γὰρ συγκαταβήσεται αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ, οὐδ' ἄλλο τι τῶν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ δοκούντων τιμῶν και τερπνῶν, ἀ τοῦ σωτηρίου προέκρινε θανάτου. Τί δ' ἀν ἐν τούτοις ευρεθῆ και τῆς λογικῆς ψυχῆς ἀντάλλαγμα, ἢ ὁ κόσμος ἅπας οὗτος οὐκ ἐστὶν ἀντάξις;

Εἰ οὖν και τὸν κόσμον ὅλον εἰς ἄνθρωπος ἐδύνατο κερδήσει, ἀδελφοί, οὐδὲν ἀν ὄφελος αὐτῷ τὴν οικεῖαν ψυχὴν ζημιουμένῳ· πόσον ἐστὶ τὸ δεινόν, πολλοστημόριον ἐλάχιστον ἕκαστος ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου κτήσασθαι δυνάμενος, εἰ τῇ πρὸς τὸ ἐλάχιστον τούτο προσπάθειά τὴν οικεῖαν ζημωθήσεται ψυχὴν, μὴ προαιρούμενος αἶρειν τοῦ Σταυροῦ και τὸν τύπον και τὸν λόγον και ἀκολουθεῖν τῷ δοτήρῳ τῆς ζωῆς; Σταυρὸς γὰρ ἐστὶν αὐτὸς τε ὁ προσκυνητὸς τύπος και ὁ τοῦ τόπου τούτου λόγος.

Ἄλλ' ἐπεὶ προηγήσατο ὁ λόγος καὶ τὸ μυστήριον αὐτοῦ τοῦ τύπου, καὶ ἡμεῖς τοῦτο πρότερον ἐξηγησόμεθα πρὸς τὴν υμετέραν ἀγάπην. Μάλλον δὲ πρὸ ἡμῶν καὶ τοῦτο Παῦλος ἐξηγήσατο· Παῦλος ὁ καυχώμενος ἐν τῷ σταυρῷ, ὁ μηδὲν εἶδέναι κρίνων, εἰμὴ Κύριον Ἰησοῦν, καὶ τούτον ἐσταυρωμένον. Τί οὖν φησὶν ἐκεῖνος; Σταυρός ἐστὶ τὸ σταυρῶσαι τὴν σάρκα σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Οἴεσθε περὶ τῆς τρυφῆς καὶ τῶν υπογαστρῶν τοῦτο μόνον εἰπεῖν παθῶν; Πῶς οὖν γράφει τοῖς Κορινθίους, ὅτι «ἐπεὶ ἐρίδες ἐν ὑμῖν εἰσὶν, ἐτὶ σαρκικοί ἐστέ καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε»; Ὡστε καὶ ὁ δόξης ἢ χρημάτων ἐρών, ἢ τὸ οἰκεῖον ἀπλῶς θέλημα στήσαι θέλων καὶ οὕτω νικᾶν φιλονεικῶν, σαρκικός ἐστὶ καὶ κατὰ σάρκα περιπατεῖ. Δια γὰρ ταῦτα καὶ ἐρίδες, ὡς καὶ Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφότητος φησὶ· «Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν, οὐκ ἐντεύθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; Ζηλοῦτε καὶ οὐ δύνασθε ἐπιπυχεῖν, μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε». Τοῦτο οὖν ἐστὶ τὸ σταυρῶσαι τὴν σάρκα σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, τὸ ἀνενέργητον γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον πρὸς πᾶν τὸ ἀπαρέσκον Θεῷ. Εἰ δὲ καὶ τὸ σῶμα κατασπά καὶ βιάζεται, ἀλλ' αὐτὸν ἕκαστον ἀνέχεται ἐναγωνίως τοῦτο πρὸς τὸ ὕψος τοῦ Σταυροῦ. Οἷον τί λέγω; Ἐπὶ γῆς γενομένης ὁ Κύριος ἀκτῆμονα βίον ἐζήσῃ, καὶ οὐκ ἐζήσῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκήρυξε λέγων «εἰ τις οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς αὐτῷ υπάρχουσιν οὐ δύναται μοι εἶναι μαθητής».

Ἀλλὰ μηδεὶς δυσανασχετεῖται, ἀδελφοί, παρακαλῶ, ἀκούων ἡμῶν ἀπαγγελλόντων ἀνοθεύτως τὸ ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ θέλημα καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον, μηδὲ δυσχεραμέτω τὰ παραγγέλματα δυσέφικτα οἰόμενος, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ἐνοεῖται, ὅτι βιασθὴ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν, καὶ ἀκουέτω Πέτρου τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ, ὅτι, «Χριστὸς ἐπάθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἡμῖν υπολιμπάνων υπογραμμόν, ἵνα ἐξακολουθήσωμεν τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ». Ἐπεὶ καὶ τοῦτο δικαίως προσλογιζέσθω, ὅτι μαθῶν ἕκαστος ἀληθῶς ὅσον οφείλει τῷ Δεσπότῃ, ὅταν οὐκ ἔχη τὸ πᾶν ἀποδοῦναι, τὸ μὲν σὺν μετριοφροσύνῃ προσάγει, ὅσον δὲ πού δύναται καὶ προαιρεῖται, πρὸς δὲ τὸ λείπον πάλιν ταπεινοῦται ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς τοιαύτης ταπεινώσεως ἔλκων τὴν συμπάθειαν ἀναπληροῖ τὴν ἔλλειψιν. Εἰ τις οὖν ὁρᾷ τὸν λογισμὸν αὐτοῦ πλοῦτου καὶ πολυκτημοσύνης ὀρεγόμενον, γινώσκω ὅτι ὁ λογισμὸς οὗτος σαρκικός χωρὶς τοῦ σταυρωθέντος ἐν αὐτῷ Χριστοῦ.

Πῶς οὖν ἀρξεται τούτον ἀναβιάζων ἐπὶ τὸ ὕψος τοῦ Σταυροῦ; Ἐλπίσας εἰς Χριστὸν, τὸν χορηγὸν καὶ τροφέα τοῦ παντός, παντός μὲν τοῦ ἐξ ἀδικίας ἀποσχέσθω πόρου, ὃ δὲ ἀπὸ δικαιοσύνης ἔχει πορισμῶ, μηδὲ τούτῳ λίαν προσκείμενος, καλῶς

αυτῷ χρήσθω, κοινωνούς εφ' ὅσον ἐστί τους ἐνδεεῖς προσλαμβανόμενος. Ὡσπερ γὰρ ἀρνεῖσθαι τὸ σῶμα καὶ αἶρεν τὸν σταυρὸν αὐτοῦ τῆς ἐντολῆς κελευούσης, ἔχουσιν ὁμῶς τούτο οἱ τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ Θεὸν ζῶντες, μὴ λίαν δε αὐτῷ προσκείμενοι, χρώνται μὲν αὐτῷ πρὸς τὸ δέον συνεργῶ, ἀν δ' ὁ καιρὸς καλῆ, καὶ τούτο προδιδόναι ἐτοιμοί· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν σωματικῶν κτημάτων καὶ χρειῶν ποικῶν τις, ὅταν μὴ δύνηται τι μείζον, εὐ ἀν καὶ θεαρέστως ἔχει. Πάλιν, βλέπει τις ἐν ἑαυτῷ βιαιότερον κινούμενον τὸν τῆς πορνείας λογισμόν; Γνώτω ὅτι οὐπω ἐσταύρωσεν ἑαυτὸν. Πῶς οὖν σταυρώσει; Φευγέτω τὰς περιέργους θέας τῶν γυναικῶν καὶ τὰς μὴ ἀνηκούσας πρὸς αὐτὰς συνηθείας τε καὶ ἀκαίρους διαλέξεις, μειούτω τὰς τρεφούσας τὸ πάθος ὕλας, ἀπεχέσθω πολυποσίας, ονοφλυγίας, ἀδηφαγίας, πολυϋπνίας· μὴνύτω τὴν ἀποχὴν ταύτην τῶν κακῶν τὴν ταπεινοφροσύνην, ἐν συντριβῇ καρδίας τὸν Θεὸν κατὰ τοῦ πάθους ἐπικαλούμενος· καὶ τότε καὶ αὐτὸς ερεῖ, «εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, καὶ παρήλθον δι' ἐγκρατείας, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ ἐζήτησα διὰ τῆς ἐν ταπεινώσει προσευχῆς, καὶ οὐχ εὐρέθη ἐν ἐμοί ὁ τόπος αὐτοῦ».

Πάλιν, ἐνοχλεῖ ὁ τῆς φιλοδοξίας λογισμός; Σὺ ἐν συγκλήσει καὶ συγκαθεδρία μνημόνευε τῆς τοῦ Κυρίου ἐν εὐαγγελίῳ περὶ τούτου συμβουλῆς· ἐν ομιλίᾳ μὴ ζήτηι τῶν ἄλλων ὑπερέχων φαίνεσθαι, τὰς ἀρετὰς εφ' ὅσον ἔχεις ἐν κρυπτῷ ποιεῖ, πρὸς Θεὸν μόνον ὁρῶν, καὶ παρ' αὐτοῦ μόνου ὁρῶμενος, καὶ ὁ Πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοὶ ἐν τῷ φανερῷ. Εἰ δε καὶ μετὰ τὸ κόψαι σε τὰ αἴτια ἐκάστου τῶν παθῶν πάλιν ἐνοχλεῖ ἐνδοθεν ὁ λογισμός, μὴ φοβηθῆς· στεφάνων γὰρ γίνεται σοὶ πρόξενος, ἐπεὶ ἐνοχλῶν οὐ πείθει, οὐδὲ ἐνεργεῖ, ἀλλὰ κίνημά ἐστὶ νεναρκωμένον, ὡς νικῶμενον ὑπὸ τοῦ σου κατὰ Θεὸν ἀγῶνος.

Τοιοῦτος ἐστὶν ὁ τοῦ Σταυροῦ λόγος· τοιοῦτος δε ὢν, οὐ μόνον ἐν τοῖς προφήταις πρὸ τοῦ τελεσθῆναι, ἀλλὰ καὶ νῦν μετὰ τὸ τελεσθῆναι, μυστήριον ἐστὶ μέγα καὶ ὄντως θεῖον. Πῶς; ὅτι κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον δοκεῖ προξενεῖν ἀτιμίαν ἑαυτῷ ὁ εὐτελιζῶν ἑαυτὸν καὶ ταπειμῶν ἐν πάσι, καὶ πόνον καὶ οδύνην ὁ τὰς σωματικὰς φεύγων ἡδονάς, καὶ ὁ δίδους τὰ ὄντα πτωχεῖα αὐτῆ καὶ ἡ οδύνη καὶ ἡ ἀτιμία δόξαν αἰώνιον καὶ ἡδονὴν ἀνέκφραστον καὶ πλούτον ἀδαπάνητον γεννά, καὶ κατὰ τὸν παρόντα καὶ κατὰ τὸ μέλλοντα ἐκεῖνον κόσμον. Καὶ τοὺς μὴ τούτω πιστεύοντας καὶ τὴν πίστιν δι' ἔργων ἐπιδεικνυμένους τοὺς ἀπολλυμένους συντάπτει, καὶ αὐτοῖς τοὺς Ἕλλησιν, ὁ Παῦλος· «κηρύσσομέν», γὰρ φησὶ, «Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίῳ μὲν σκάνδαλον, διὰ τὴν πρὸς τὸ σωτήριον πάθος ἀπιστίαν, «Ἕλλησι δε μωρίαν», ὡς μὴδὲν τῶν προσκαίρων προτιμῶσι, διὰ τὴν πρὸς τὰς θείας

επαγγελίας πάντως απιστίαν· «ἡμῖν δε τοῖς κλητοῖς Χριστόν Θεοῦ δύναμιν και Θεοῦ σοφίαν».

Τούτο οὖν ἡ του Θεοῦ σοφία και δύναμις, το δί ασθενείας νικήσαι, το δια ταπεινώσεως υψωθῆναι, το δια πτωχείας πλουτήσαι. Ου μόνον δε ο λόγος του Σταυροῦ και το μυστήριον, ἀλλά και ο τύπος θεῖος και προσκυνητός, σφραγίς ὡν ἱερά και σωστική και αἰδέσιμος, αγιαστική τε και τελεστική των εκ Θεοῦ τῶ γένει των ἀνθρώπων υπηργμένων υπερφυῶν και ἀπορρήτων ἀγαθῶν, ἀράς και καταδίκης ἀναιρετική, φθοράς και θανάτου καθαιρετική, ζωῆς αἰδίου και εὐλογίας παρεκτική, ξύλον σωτήριον, σκήπτρον βασιλείου, θεῖον κατ' ἐχθρῶν ορατῶν και ἀοράτων τρόπαιον, καν ἀρετικῶν παῖδες ἀπαραίσκωνται φρενοβλαβῶς· ου γαρ ἐπέτυχον της ἀποστολικῆς εὐχῆς, ἵνα ἐξισχύσωσι καταλαβέσθαι συν πάσι τοῖς ἀγίοις, τι το πλάτος και μήκος και ὕψος και βάθος· ὅτι του Κυρίου Σταυρός ἐστί πάσαν ἐμφαίνων της ἐν σαρκί τούτου παρουσίας την οικονομίαν και το κατ' αὐτήν ἀπαν ἐμπεριέχων μυστήριον και προς πάντα τείνων τα πέρατα και πάντα περιλαμβάνων τα ἄνω τα κάτω τα πέρα τα μεταξύ. Προβαλλόμενοι δε τινά πρόφασιν, δί ἡν και αὐτοῦς ἔδει μεθ' ἡμῶν, εἶπερ νουν εἶχον, προσκυνεῖν αὐτόν, ἀποτροπιάζονται του βασιλέως της δόξης το σύμβολον, ο και αὐτός φανερώς ο Κύριος ὕψος μεν και δόξαν εαυτοῦ καλεῖ, μέλλων ἀναβαίνειν ἐπ' αὐτό· κατὰ δε την μέλλουσαν αὐτοῦ παρουσίαν και ἐκφάνειαν ἐλεύσεσθαι προκαταγγέλλει το σημεῖον τούτο του Υἱοῦ του ἀνθρώπου μετὰ δυνάμεως και δόξης πολλῆς.

Ἄλλ' ἐν αὐτῷ φησὶν ο Χριστός προσηλωθεὶς ἀπέθανε, και δια τούτο οὐρ' ὀρὰν ἀνεχόμεθα το σχῆμα και το ξύλον ἐν ὧ τεθανάτωται. Το δε καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, ο γέγονεν ἡμῖν δια της ἐπὶ το ξύλον παρακοῆς, ἐκτεταμένης της του προπάτορος χειρός, ἐν τίνι προσηλώθη, και δια τίνος εκ μέσου γέγονε και ἠφανίσθη, και οὕτω προς την ἀπό του Θεοῦ εὐλογίαν ἐπανήλθομεν; Ἐν τίνι δε τας ἀρχάς και τας ἐξουσίας των πνευμάτων της πονηρίας, αἱ κατὰ της ἡμετέρας φύσεως εκ του ξύλου της παρακοῆς χάραν ἔλαβον, ο Χριστός ἀπεξεδύσατο και τελείως ἀπόσατο, και θριαμβεύσας κατήσχυνε, και οὕτως ἡμεῖς την ἐλευθερίαν ἀντελάβομεν; Ἐν τίνι το μεσότοιχον του φραγμοῦ λέλυται, και ἡ προς τον Θεόν ἡμῶν ἐχθρα κατήρηται και τεθανάτωται; Και δια τίνος ἀπεκατηλλάγημεν προς τον Θεόν και την προς αὐτόν εἰρήνην εὐηγγελίσθημεν, ουκ ἐν τῷ Σταυρῷ και δια του Σταυροῦ; Ἀκουέτωσαν του ἀποστόλου, τοῖς μεν Ἐφεσίοις γράφοντος, «ο Χριστός ἐστὶν ἡ εἰρήνη ὑμῶν, ο το μεσότοιχον του φραγμοῦ λύσας, ἵνα τους δύο κτίση εκ εαυτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποκῶν εἰρήνην, και ἀποκαταλλάξῃ τους ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ σώματι τῷ Θεῷ

δια του Σταυρού, αποκτείνας την έχθραν έν αυτώ»· Κολασσαεύσι δε, «νεκρούς όντας τοις παραπτώμασι και τη ακροβυστία της σαρκός υμών συνεζωποίησεν υμάς εν αυτώ, χαρισάμενος ημίν πάντα τα παραπτώματα, εξαλείψας το καθ' ημών χειρόγραφον τοις δόγμασιν, ο ην υπεναντίον ημίν, και αυτό ήρην εκ του μέσου προσηλώσας αυτό τω Σταυρώ, και απεκδυσάμενος τας αρχάς και τας εξουσίας εδειγμάτισεν εν παρρησία θριαμβεύσας αυτάς εν αυτώ».

Ου τιμήσωμεν ουν ημείς, ουδέ χρησηώμεθα τω θείω τούτω τροπαίω της κοινής του γένους ελευθερίας, ο και μόνον φανόμενον, τον μεν αρχέκακον όφιν φυγαδεύει και θριαμβεύει και καταισχύνει, την ήτταν και την θραύσιν ανακηρύττον αυτού, δοξάζει δε και μεγαλύνει Χριστόν, την αυτού νίκην αναφαίνον τω κόσμω; Και μην είπερ ο Σταυρός παροπτέος, ως εν αυτώ του Χριστού τον θάνατον υπομείναντος, ουδ' ο θάνατος έσται σεπτός και σωτήριος. Πώς ουν κατά τον απόστολον εις τον θάνατον αυτού εβαπτίσθημεν; Πώς δε και της αναστάσεως αυτού εσόμεθα, είπερ σύμφυτοι γεγονάμεν τω ομοιώματι του θανάτου αυτού; Άλλωστε ει μεν τις ην ο προσκυνών σταυρού σχήμα, μη επιγεγραμμένον έχον το δεσποτικόν όνομα, δικαίως αν ενεκαλείτο παρά το δέον ποιών· επει δε «επί τω ονόματι Ιησού Χριστού παν γόνου κάμψει, επουρανίων και επιγείων και καταχθονίων», τούτο δε το προσκυνητόν όνομα ο Σταυρός επικφέρει, πόσης παραφροσύνης μη κάμπτεν γόνου τω Σταυρώ του Χριστού;

Άλλ' ημείς και τας καρδίας συν τοις γόνασι κλίναντες, δεύτε προσκυνήσωμεν μετά του ψαλμωδού και προφήτου Δαβίδ εις τον τόπον ου έστησαν οι πόδες αυτού και ου αι συνεκτικαί του παντός εξηπλώθησαν χείρες και ου το ζωαρχικόν δί ημάς εξετάθη σώμα, και, προσκυνούντες εν πίστει και ασπαζόμενοι, δαψιλή τον εκείθεν αγιασμόν κα αρωώμεθα και φυλάττωμεν· ως αν και κατά την υπερδεδοξασμένην μέλλουσαν του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού παρουσίαν, αυτόν προηγούμενον ιδόντες εν δόξη αγαλλιασώμεθα και σκιρτήσωμεν άληκτα, της εκ δεξιών στάσεως και της επηγγελμένης μακαρίας φωνής και ευλογίας επιτυχόντες, εις δόξαν του κατά σάρκα δί ημάς σταυρωθέντος Υιού του Θεού.

Ότι αυτώ πρέπει δόξα, συν τω ανάρχω αυτού Πατρί και τω παναγίω και αγαθώ και ζωοποιώ Πνεύματι, νυν και αιεί και εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

ΟΜΙΛΙΑ 11

ΣΤΟΝ ΤΙΜΙΟ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟ ΣΤΑΥΡΟ

Ο Σταυρός του Χριστού προαναγγελλόταν και προτυπωνόταν μυστικώς από παλαιές γενεές, και κανείς ποτέ δεν συμφιλώθηκε με τον Θεό χωρίς τη δύναμι του Σταυρού. Πραγματικά μετά την προγονική εκείνη παράβασι στον παράδεισο του Θεού δια του δένδρου, η μεν αμαρτία αναπτύχθηκε, εμείς δε απεθάναμε, έχοντας υποστή τον θάνατο της ψυχής και πριν από τον σωματικό θάνατο, που είναι ο από τον Θεό χωρισμός της. Όσο εζούσαμε μετά την παράβασι, εζούσαμε στην αμαρτία και την σαρκική ζωή· η δε αμαρτία «δεν υποτάσσεται στον νόμο του Θεού, δότι δεν μπορεί άλλωστε, και όσοι ζουν στην σάρκα δεν μπορούν ν' αρέσουν στον Θεό».¹

Επειδή λοιπόν, όπως λέγει και ο απόστολος, «η σάρκα επιθυμεί αντίθετα προς το πνεύμα και το πνεύμα αντίθετα προς την σάρκα»,² ο δε Θεός είναι πνεύμα και αυτοαγαθότης και αρετή, και αυτού κατ' εικόνα και ομοίωσι είναι το δικό μας πνεύμα, ως προς τα οποία αχρειώθηκε δια της αμαρτίας, πώς θα ήταν δυνατό ν' ανανεωθεί και φιλωθή οποιοσδήποτε με τον Θεό κατά σάρκα; Τούτο δε είναι ο Σταυρός του Κυρίου, η κατάργησις της αμαρτίας. Γί αυτό ένας από τους θεοφόρους πατέρες μας, όταν ερωτήθηκε από κάποιον άπιστο, αν πιστεύη στον εσταυρωμένο, ναι, λέγει, σ' αυτόν που εσταύρωσε την αμαρτία. Πολλοί δε φίλοι του Θεού εμαρτυρήθηκαν από τον ίδιο τον Θεό, και πριν από το νόμο και μετά τον νόμο, χωρίς να έχη φανή ακόμη ο Σταυρός. Εξ άλλου ο βασιλεύς και προφήτης Δαβίδ, με την βεβαιότητα ότι υπήρχαν οπωσδήποτε τότε φίλοι του Θεού, λέγει, «από εμένα ετιμήθηκαν υπερβολικά οι φίλοι σου, Θεέ».³ Πώς λοιπόν υπάρχουν άνθρωποι που διετέλεσαν φίλοι του Θεού πριν από τον Σταυρό, θα σας το υποδεξω εγώ, αν μου προσφέρετε φιλόθεα και φιλήκοα τ' αυτά σας.

Όπως πριν ακόμη έλθη ο άνθρωπος της αμαρτίας, ο υιός της ανομίας, ο Αντίχριστος δηλαδή, λέγει ο αγαπημένος του Χριστού θεολόγος «και τώρα, αγαπητοί, είναι ο Αντίχριστος»,⁴ έτσι και ο Σταυρός ευρισκόταν στους προγενεστέρους και πριν πραγματοποιηθή. Πραγματικά ο μέγας Παύλος, διδάσκοντάς μας σαφώς, πως ο Αντίχριστος είναι μεταξύ μας και χωρίς να έχη έλθει ακόμη, λέγει ότι «το μυστήριό του ενεργείται σ' εμάς».⁵ Έτσι λοιπόν και ο Σταυρός του Χριστού ήταν ανάμεσα

στους προπάτορες και πριν πραγματοποιηθή ακόμη, διότι ενεργείτο σ' αυτούς το μυστήριό του.

Και για ν' αφήσω τώρα τον Άβελ, τον Σήθ, τον Ενώσ, τον Ενώχ, τον Νώε, όσους ευαρέστησαν τον Θεό έως τον Νώε και εκείνους που ήσαν κοντά σ' αυτούς, και ν' αρχίσω από τον Αβραάμ, που έγινε πατέρας πολλών εθνών, των μεν Ιουδαίων κατά τη σάρκα, ημών δε κατά την πίστι. Για ν' αρχίσω λοιπόν από αυτόν τον κατά πνεύμα Πατέρα μας και από αυτήν την σχετικά με αυτόν αγαθή αρχή και την πρώτη κλήσι από τον Θεό, ποιός είναι ο πρώτος λόγος που άφησε προς αυτόν ο Θεός; «Έβγα από τη γη σου και την συγγενειά σου, και ελθέ στη γη που θα σου δείξω». ⁶ Αυτός λοιπόν ο λόγος φέρει μέσα του το μυστήριό του Σταυρού· διότι είναι ακριβώς αυτό που λέγει ο Παύλος, όταν καυχάται στον Σταυρό, ότι «για μένα ο κόσμος έχει σταυρωθή». ⁷ Πραγματικά γι' αυτόν που έφυγε αγύριστα από την πατρίδα ή τον κόσμο η κατά σάρκα πατρίδα και ο κόσμος ενεκρώθηκε και καταργήθηκε· και αυτό είναι ο Σταυρός.

Αλλά προς τον Αβραάμ μεν, πριν ακόμη φύγη από την συμβίωσι με τους αθέους, λέγει, «έβγα από την γη σου και ελθέ στη γη», όχι που θα σου δώσω, αλλά «που θα σου δείξω», με την έννοια ότι μ' εκείνην δεικνύεται άλλη πνευματική γη. Προς τον Μωυσή δε, όταν έφυγε από την Αίγυπτο και ανέβηκε στο όρος, τι λέγει ο πρώτος λόγος του Θεού; «λύσε το υπόδημα από τα πόδια σου». ⁸ Τούτο είναι άλλο μυστήριό του Σταυρού, που ακολουθεί φυσικά το προηγούμενο· διότι λέγει, και αν εξήλθες από την Αίγυπτο και άφησες την υπηρεσία στον Φαραώ και παρέβλεψες την τιμή να καλήσαι υιός της θυγατρός του Φαραώ και όσο εξαρτώνταν από σε ο κόσμος εκείνος της πονηράς υπηρεσίας ελύθηκε και καταργήθηκε, αλλά πρέπει να προσθέσης κάτι. Τί είναι αυτό; Να λύσης το υπόδημα από τα πόδια σου, ν' αποθέσης τους δερματίνους χιτώνες με τους οποίους σ' ενέδυσσε και μέσα στους οποίους ενεργεί η αμαρτία και αποσπά από την αγία γη. Λύσε λοιπόν τούτο το υπόδημα από τα πόδια σου, δηλαδή να μη ζης πλέον κατά σάρκα και στην αμαρτία, αλλά να καταργηθή και νεκρωθή η αντικειμένη στον Θεό ζωή· και το φρόνημα της σαρκός και ο νόμος στα μέλη, που αντιστρατεύεται τον νόμο του νου κι αχμαλωτίζει στον νόμο της αμαρτίας, ⁹ να μη επικρατή πλέον μήτε να ενεργή, νεκρούμενος με τη δύναμι της θεοπτίας. Δεν είναι τούτο άραγε ο Σταυρός; Διότι Σταυρός είναι πάλι, για να ομιλήσωμε κατά τον θείο Παύλο, το να σταυρώση κανείς την σάρκα «μαζί με τα παθήματα και τις επιθυμίες». ¹⁰

«Λύσε λοιπόν», λέγει, «το υπόδημα από τα πόδια σου· διότι η γη επάνω στην οποία εστάθηκες εσύ είναι γη αγία»· εσήμανε δε ο λόγος του τον αγιασμό που επρόκειπο να συντελεσθή επάνω στη γη δια του Σταυρού μετά την επικράνεια του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος μας Ιησού Χριστού. Διότι ο Μωυσής τότε προέβλεψε την μέλλουσα παρουσία του Χριστού, παρατηρώντας το μεγάλο εκείνο θέαμα, την μέσα στο πυρ δροσιζόμενη βάτο· ώστε και η εν Θεώ θεωρία του Σταυρού είναι μυστήριο, μεγαλύτερο από το προηγούμενο εκείνο μυστήριο. Τόσο ο μέγας Παύλος όσο και οι θεϊοί πατέρες μας υπανίσσονται ότι αυτά είναι δύο· ο μιν πρώτος όχι μόνο λέγοντας ότι «για μένα ο κόσμος έχει σταυρωθή», αλλά προσθέτοντας ότι «κι εγώ για τον κόσμο»· οι δε πατέρες παραγγέλλοντάς μας να μη σπεύδωμε ν' ανεβαίνωμε στον σταυρό πριν από τον Σταυρό, με την ιδέα ότι οι λόγοι και τα μυστήρια του Σταυρού είναι οπωσδήποτε δύο.

Κατά το πρώτον λοιπόν μυστήριο του Σταυρού που είναι η φυγή από τον κόσμο και η διάζευξις από τους κατά σάρκα συγγενείς, αν βέβαια εμποδίζουν προς την ευσέβεια και τον βίο κατά την ευσέβεια, κι η σωματική άσκησης, που κατά τον Παύλο ολίγο ωφέλιμος είναι,¹¹ κατ' αυτά λοιπόν σταυρώνεται για μας ο κόσμος και η αμαρτία, όταν φύγωμε εμείς από τον κόσμο. Κατά το δεύτερο δε μυστήριο του Σταυρού, εμείς σταυρωνόμαστε για τον κόσμο και τα πάθη, που φεύγουν από εμάς. Δεν είναι βέβαια δυνατό να φύγουν αυτά τελείως από μας, να μη ενεργού μέσα μας συλλογιστικώς, αν δεν φθάσωμε στη θεωρία του Θεού. Όταν δηλαδή δια της πρακτικής φθάσωμε στη θεωρία και καλλιεργούμε και καθαρίζωμε τον μέσα μας άνθρωπο, αναζητώντας τον μέσα μας κρυμμένο θείο θησαυρό και εξετάζοντας την μέσα μας ευρισκομένη βασιλεία του Θεού, τότε εμείς σταυρωνόμαστε για τον κόσμο και τα πάθη. Διότι δια της μελέτης αυτής δημιουργείται στην καρδιά κάποια θέρμη, που καταπνίγει τους πονηρούς λογισμούς σαν μυίγες, εμβάλλει στην ψυχή πνευματική ειρήνη και παράκλησι και παρέχει στο σώμα τον αγιασμό κατά τον ψαλμωδό που είπε, «εθερμάνθηκε η καρδιά μου μέσα μου και στην μελέτη μου θ' ανάψη πυρ».¹² Και τούτο είναι αυτό που κάποιος από τους θεοφόρους πατέρες μας μάς εδίδαξε λέγοντας, «φρόντισε με κάθε τρόπο ώστε η εσωτερική σου εργασία να είναι κατά το θέλημα του Θεού, και θα νικήσης τα εξωτερικά πάθη».¹³ Εκτός από αυτό και ο μέγας Παύλος συμβουλεύοντάς μας λέγει, «να περιπατήτε κατά το πνεύμα και να μη εκτελέσετε επιθυμία σαρκός».¹⁴ Γί αυτό αλλού παραγγέλλει, «σταθήτε λοιπόν ζωσμένοι στην οσφύ σας με αλήθεια»,¹⁵ καθ' όσον το θεωρητικό ενισχύει και βοηθεί το επιθυμητικό και αποσοβεί τις σαρκικές επιθυμίες. Διότι ο μέγας Πέτρος μας

υποδεικνύει φανερώτερα ποια είναι η οσφύς και ποια η αλήθεια. «Αναζωσμένο», λέγει, «στις οσφύες της διανοίας σας, τελείως ξάγρυπνοι, ελπίσατε στην μελλοντική χάρι κατά την αποκάλυψη του Ιησού Χριστού».¹⁶

Επειδή λοιπόν δεν είναι δυνατό να φύγουν τελείως από μας τα πονηρά πάθη και ο κόσμος της αμαρτίας και να μη ενεργούν σε μας συλλογιστικώς, εάν δεν φθάσωμε στην θεωρία του Θεού, γι' αυτό μυστήριο του Θεού είναι και η θεωρία του είδους αυτού που σταυρώνει για τον κόσμο εκείνους που την αξιώθηκαν. Έτσι και η στην περίπτωση του Μωυσή εκείνη θεωρία της καιομένης και μη κατακαιομένης βάτου ήταν μυστήριο του Σταυρού, μεγαλύτερο και τελειότερο από το μυστήριο εκείνο τον καιρό του Αβραάμ. Άραγε λοιπόν ο μεν Μωυσής εμυήθηκε το τελειότερο μυστήριο του Σταυρού, ο δε Αβραάμ όχι; Ποιά λογική θα είχε τούτο; Αλλά τότε μεν κατά την ίδια την κλήσι ο Αβραάμ δεν είχε μνηθή, ύστερα όμως μετά την κλήσι εμυήθηκε και μια φορά και δύο και πολλές, έστω και αν δεν είναι τώρα καιρός να ειπούμε για όλα.

Εγώ δε θα σας υπενθυμίσω τη θαυμασωτέρα θεοπτία του Αβραάμ, όταν είδε σαφώς και τον ένα τρισυπόστατο Θεό, που ακόμη δεν εκηρυσσόταν έτσι: «εφάνηκε σ' αυτόν ο Θεός κοντά στην Βαλανιδιά του Μαμβρή» και αυτός σηκώνοντας τα μάτια είδε, και ιδού τρεις άνδρες και προσέτρεξε σ' αυτούς».¹⁷ Ιδού ότι τον φανερωθέντα ένα Θεό έβλεπε ως τρεις. Διότι, λέγει, εφάνηκε σ' αυτόν ο Θεός και ιδού τρεις άνδρες και, αφού προσέτρεξε στους τρεις, πάλι ωμιλούσε σαν προς ένα, λέγοντας, «Κύριε, αν μου προσφέρης την χάρι, μη παραβλέψης το παιδί σου». Και αυτοί δε οι τρεις συνομιλούν με αυτόν σαν να είναι ένας. Λέγει η Γραφή, είπε προς τον Αβραάμ, «πού είναι η Σάρρα η γυναίκα σου; Επιστρέφοντας θα έλθω προς εσέ την ίδια εποχή με τώρα και η γυναίκα σου Σάρρα θα έχη υιόν». Επειδή δε, μόλις το άκουσε η γρηά Σάρρα, εγέλασε, «είπε ο Κύριος, γιατί εγέλασε η γυναίκα σου Σάρρα»; Ιδού ο ένας Θεός είναι τρεις υποστάσεις και οι τρεις αυτές είναι ένας Κύριος διότι, λέγει, είπε ο Κύριος.

Έτσι λοιπόν ενηργείτο στον Αβραάμ το μυστήριο του Σταυρού. Ο δε Ισαάκ ήταν ο ίδιος τύπος εκείνου που προσηλώθηκε σ' αυτόν, αφού έγινε υπήκοος στον πατέρα του μέχρι θανάτου, όπως και ο Χριστός. Και το κριάρι που του εδόθηκε ως δώρο προεδήλωνε τον αμνό του Θεού που εδόθηκε σε σφαγή υπέρ ημών. Και το φυτό, στο οποίο ήταν το κριάρι δεμένο, είχε το μυστήριο του τύπου του Σταυρού, γι' αυτό και ελεγόταν εβραϊκά φυτό Σαβέκ, δηλαδή φυτό αφέσεως, όπως και ο Σταυρός ελεγόταν ξύλο σωτηρίας. Ενεργούσε δε το μυστήριο και ο τύπος του Σταυρού και

στον Ιακώβ, τον υιό του Ισαάκ· διότι αύξησε τα ποιμνιά του με ξύλα και ύδωρ. Το ξύλο λοιπόν προετύπωνε το σταυρικό ξύλο, το δε ύδωρ το θείο βάπτισμα που περικλείει μέσα του το μυστήριο του Σταυρού. «Διότι εβαπτισθήκαμε στον θάνατο του Χριστού», λέγει ο απόστολος.¹⁸ Και ο Χριστός δε επλήθυνε επάνω στη γη τα λογικά του ποιμνία με ξύλο και ύδωρ.

Ο Ιακώβ και όταν προσκυνούσε έως το άκρο της ράβδου του¹⁹ και όταν ευλογούσε τους εγγονούς του,²⁰ υπεδήλωνε ακόμη καθαρώτερα τον τύπο του Σταυρού. Αλλά και όντας ευπειθής στους γονείς μέχρι τέλους και αγαπητός και ευλογητός γί αυτό, αλλά και μισητός στον Ησαύ γί αυτά, κι υποφέροντας έτσι κάθε πειρασμό, είχε σ' όλο τον βίο το μυστήριο του Σταυρού ενεργούμενο. Γί αυτό και ο Θεός έλεγε, «τον Ιακώβ αγάπησα, τον δε Ησαύ εμίσησα».²¹ Κάτι τέτοιο γίνεται και μ' εμάς, αδελφοί. Εκείνος δηλαδή που υποτάσσεται τόσο στους κατά το πνεύμα όσο και στους κατά το σώμα πατέρες κατά την αποστολική εντολή που λέγει «τα τέκνα να υπακούετε στους γονείς»,²² αυτός ως αφωσικωμένος κατά τούτο προς τον αγαπητό υιό του Θεού, αγαπάται και από τον Θεό· εκείνος δε που παρακούει, ως ξένος της ομοιώσεως προς τον αγαπητό, μισείται και από τον Θεό. Ο σοφός Σολομών δεικνύοντας ότι τούτο συμβαίνει όχι μόνο με τον Ιακώβ και τον Ησαύ, αλλά και διαπαντός και με όλους, λέγει, «Υιός υπάκουος θα ζήση, ενώ ο παρήκουος θ' απολεσθή».²³

Αλλά ο υιός της υπακοής Ιακώβ, δεν επέτυχε τάχα και το μεγαλύτερο μυστήριο του Σταυρού, το της θεοπτίας, κατά την οποία ο άνθρωπος σταυρώνεται και αποθνήσκει τελειότερα για την αμαρτία και ζη για την αρετή; Αυτός ο ίδιος ακριβώς μαρτυρεί για τον εαυτό του και την θεωρία και την μαρτυρία· διότι, λέγει, «είδα τον Θεό πρόσωπο με πρόσωπο, κι εσώθηκε η ψυχή μου».²⁴ Πού είναι αυτοί που ακόμη συμπαρατάσσονται με τις βδελυρές φλυαρίες των κακοδόξων που εμφανίσθηκαν στα χρόνια μας; Ας ακούουν ότι ο Ιακώβ είδε το πρόσωπο του Θεού· και όχι μόνο δεν έχασε τη ζωή του, αλλά, όπως λέγει ο ίδιος, και εσώθηκε, αν και ο Θεός λέγει, κανείς δε θα ίδη το πρόσωπό μου και θα ζήση.²⁵ Άραγε λοιπόν δύο θεοί υπάρχουν, που έχουν ο μεν ένας πρόσωπο που υποπίπτει στην όρασι των αγίων, ο δε άλλος που είναι επάνω από κάθε θέα; Είναι η χειρότερη βλασφημία! Αλλά, πρόσωπο του Θεού βλεπόμενο είναι η κατά την επικράνεια στους αξίους ενέργεια και χάρις του Θεού· του ίδιου δε πρόσωπο, που δεν φαίνεται ποτέ, λέγεται μερικές φορές η επάνω από κάθε έκφανσι και όρασι φύσις του Θεού· διότι κανείς δεν εστάθηκε στην υπόστασι και ουσία του Κυρίου, κατά το γεγραμμένο,²⁶ και ή είδε ή περιέγραψε την

φύσι του Θεού. Έτσι και η θεωρία κατά τον Θεό και το θείο μυστήριο του Σταυρού δεν απελαύνει μόνο τα πονηρά πάθη και τους δημιουργούς τούτων δαίμονες από την ψυχή, αλλά και τις κακόδοξες γνώμες, και σκεπάζει τους συνηγόρους των και τους απωθεί από τον περίβολο της ιεράς Εκκλησίας του Χριστού. Μέσα σ' αυτήν την Εκκλησία μας εχαρίσθηκε τώρα να εορτάζουμε και διακηρύσσουμε την θεία χάρι και ενέργεια του Σταυρού ανάμεσα στους προπάτορες πριν από τον Σταυρό.

Όπως λοιπόν στον μεν Αβραάμ ενεργούσε το μυστήριο του Σταυρού, ο δε υιός αυτού Ισαάκ ήταν τύπος του ύστερα σταυρωθέντος, έτσι πάλι στο Ιακώβ τον βίο ολόκληρο ενεργούσε το μυστήριο του Σταυρού, ο Ιωσήφ δε ο υιός του Ιακώβ ήταν τύπος και μυστήριο του Θεανθρώπου Λόγου που αργότερα επρόκειτο να σταυρωθή. Διότι από φθόνο ωδηγήθηκε και αυτός προς την σφαγή, και μάλιστα από τους κατά σάρκα συγγενείς, για χάρι των οποίων εστάληκε προς αυτούς τους ίδιους από τον πατέρα τους, όπως και ο Χριστός ύστερα. Εάν δε δεν εσφάγηκε, αλλά επωλήθηκε ο Ιωσήφ, δεν είναι αξιοπερίεργο· ούτε ο Ισαάκ άλλωστε εσφάγηκε· διότι αυτοί δεν ήσαν η αλήθεια, αλλά τύπος της μελλοντικής αλήθειας. Εάν δε πρέπει και σ' αυτούς να δίδωμε το διπλό μυστήριο του διπλού κατά την φύσι Ιησού, η μεν οδήγησις προς την σφαγή προεφανέρωνε το κατά σάρκα πάθος του θεανθρώπου, η δε αποφυγή του πάθους προεφανέρωνε το απαθές της θεότητας. Το ίδιο ακριβώς θα μπορούσες να εύρης και στην περίπτωση του Ιακώβ και του Αβραάμ. Αυτοί, αν και επειράσθηκαν, αλλά ενίκησαν, πράγμα που έχει γραφή σαφώς και για τον Χριστό. Από τους τέσσερις λοιπόν περιβόητους προ του νόμου άνδρες, οι μεν δύο, δηλαδή ο Αβραάμ και ο Ιακώβ, είχαν το μυστήριο του Σταυρού ενεργούμενο στη ζωή του, ενώ οι άλλοι δύο, ο Ισαάκ και ο Ιωσήφ, προεκήρυξαν το μυστήριο του Σταυρού θαυμασίως.

Τί δε πάλι συνέβηκε με τον πρώτο που εδέχθηκε από τον Θεό τον νόμο και τον μετέδωσε στους άλλους, τον Μωυσή; Δεν εσώθηκε ο ίδιος προ του νόμου με ξύλο και ύδωρ, όταν εκτέθηκε στα ρεύματα του Νείλου μέσα σ' ένα καλάθι,²⁷ με ξύλο δε και ύδωρ έσωσε τον Ισραηλιτικό λαό,²⁸ με το ξύλο προφανερώνοντας τον Σταυρό και με το ύδωρ το θείον βάπτισμα, όπως και ο Παύλος, ο επόπτης των μυστηρίων, λέγει φανερά ότι «όλοι εβαπτίσθηκαν εμπρός στον Μωυσή στην νεφέλη;».²⁹ Αυτός και πριν από την θάλασσα και τη ράβδο που εχρησιμοποίησε σ' αυτήν μαρτυρεί ότι εκείνος υπέμενε εκουσίως τον Σταυρό του Χριστού· διότι, λέγει, «εθεώρησε ανώτερο από τους θησαυρούς της Αιγύπτου τον ονειδισμό του Χριστού».³⁰ Ονειδισμός δε Χριστού από τους άφρονες είναι ο Σταυρός, όπως λέγει

πάλι ο ίδιος ο Παύλος περί του Χριστού, ότι υπέμενε Σταυρόν, καταφρονώντας την κατασχύνη.³¹ Προχωρώντας δε ο Μωυσής προανέδεξε σαφέστατα και τον τύπο ακόμη και το σχήμα του Σταυρού και την σωτηρία δι' αυτού του τύπου. Διότι, αφού έστησε ορθία την ράβδο, άπλωσε επάνω σ' αυτήν τα χέρια και σχηματίζοντας έτσι τον εαυτό του σταυρικώς επάνω στη ράβδο, κατετρόπωσε αμέσως τον Αμαλήκ με αυτό το θέαμα.³² Αλλά επίσης τοποθετώντας τον χάλκινο όφι πλάγιο επάνω σε σημαία κι έτσι αναστηλώνοντας τον τύπο του Σταυρού ελεύθερα, παρήγγειλε στους δαγκαμένους από φίδια Ιουδαίους να βλέπουν προς αυτόν, κι έτσι εθεράπευε τα δήγματα των όφρων.³³

Δεν θα μου επαρκέσει ο χρόνος να διηγούμαι περί του Ιησού και των έπεπα από αυτόν κρηών και προφητών, του Δαβίδ και των έπεπα από αυτόν, οι οποίοι, ενεργούμενοι με το μυστήριο του Σταυρού, ανέκοψαν ποταμούς, εσταμάτησαν τον ήλιο, κατεδάφισαν πόλεις ασεβών, έγιναν νικηφόροι στον πόλεμο, κατέστρεψαν στρατόπεδα αντιπάλων, απέφυγαν στόματα μαχαίρας, έσβησαν δύναμι πυρός, έφραξαν στόματα λεόντων, ήλεγξαν βασιλείς, ετέφρωσαν πεντηκοντάρχους, ανέστησαν νεκρούς, εσταμάτησαν με τον λόγο τον ουρανό και πάλι τον απέλυσαν, καθιστώντας άγονα και πάλι γόνιμα τα σύννεφα σ' αυτόν. Διότι, αν ο Παύλος λέγει ότι αυτά τα ενήργησε η πίστις,³⁴ αλλά η πίστις είναι δύναμις για τη σωτηρία· γι' αυτό όλα είναι δυνατά στον πιστεύοντα. Τέτοιο είναι οπωσδήποτε και ο Σταυρός του Χριστού για τους πιστεύοντας· «διότι ο λόγος του Σταυρού», για να ομιλήσωμε κατά τον Παύλο, «για τους αφανιζομένους είναι μωρία, ενώ για μας τους σωζομένους είναι δύναμις Θεού».³⁵

Αλλά για ν' αφήσωμε όλους τους πριν από τον νόμο και τους υπό τον νόμο, ο ίδιος ο Κύριος, για τον οποίο και δια του οποίου έγιναν τα πάντα, δεν έλεγε πριν από τον Σταυρό, «όποιος δεν παίρνει τον σταυρό του για να με ακολουθήση, δεν είναι άξιός μου»;³⁶ Βλέπετε ότι και πριν εμπηχθή, ο Σταυρός ήταν που έσωζε; Αλλά και όταν ο Κύριος προέλεγε καθαρά στους μαθητάς το πάθος του και τον θάνατο δια του Σταυρού, ο δε Πέτρος μη υποφέροντας να τ' ακούση και γνωρίζοντας ότι αυτός έχει εξουσία τον παρακαλούσε, «έλεος σ' εσένα, Κύριε, δεν θα σου συμβή τούτο»,³⁷ αυτόν μεν ο Κύριος τον επετίμησε, διότι στο θέμα τούτο συλλογίζοταν ανθρωπίνως και όχι θεϊώς· αφού δε προσκάλεσε τον όχλο μαζί με τους μαθητάς του τους είπε· «όποιος θέλει να έλθη οπίσω μου, ας απαρνηθή τον εαυτό του, ας σηκώση τον σταυρό του και ας με ακολουθήση· διότι όποιος θέλει να σώση την ψυχή του, θα την

χάση, όποιος δε χάση την ψυχή εξ απίας εμού και του ευαγγελίου, αυτός θα την σώση».³⁸

Προσκαλεί βέβαια και τον όχλο μαζί με τους μαθητάς και τότε διαμαρτύρεται και παραγγέλλει αυτά τα μεγάλα και υπερφυή φρονήματα, τα πραγματικά όχι ανθρώπινα αλλά θεία, για να δείξη ότι δεν απαιτεί τις προσπάθειες μόνο από τους εκλεκτούς μαθητάς, αλλά και από κάθε άνθρωπο που πιστεύει σ' αυτόν. Ν' ακολουθή τον Χριστό σημαίνει να ζη κατά το ευαγγέλιό του παρουσιάζοντας κάθε αρετή και ευσέβεια. Ν' απαρνήται τον εαυτό του αυτός που θέλει ν' ακολουθήσει και να σηκώνη τον σταυρό του, σημαίνει να μη λυπήται τον εαυτό του όταν το απαιτή ο καιρός, αλλά να είναι έτοιμος για τον ατιμωτικό θάνατο υπέρ της αρετής και της αληθείας των θείων δογμάτων. Τούτο δε, το ν' αρνηθή κανείς τον εαυτό του και να παραδοθή σ' εσχάτη ατιμία και θάνατο, αν και είναι μέγα και υπερφυές, δεν είναι παράλογο· διότι οι βασιλείς της γης δεν θα εδέχονταν ποτέ, όταν μάλιστα μεταβαίνουν σε πόλεμο, να τους ακολουθήσουν άνθρωποι που δεν είναι έτοιμοι να πεθάνουν γ' αυτούς. Πού λοιπόν είναι το αξιοθαύμαστο, εάν και ο βασιλεύς των ουρανών, αφού επεδήμησε στη γη κατά την επαγγελία του, τέτοιους ακολούθους ζητεί προς αντιμετώπισι του κοινού εχθρού του γένους; Αλλά οι μεν βασιλείς της γης δεν μπορούν να αναζώσουν τους φονευθέντας στον πόλεμο ούτε ν' ανταποδώσουν κάτι ταριαστό στους πρωταγωνιστάς από αυτούς· τί θα μπορούσε τάχα να λάβη από αυτούς κάποιος που δεν ζη πλέον; Αλλά και γ' αυτούς, αν ο θάνατος είναι υπέρ ευσεβών, η ελπίς είναι στον Κύριο· έτσι δε ο Κύριος ανταποδίδει ζωή αιώνια σ' αυτούς που επρωτοστάτησαν στο να τον ακολουθούν.

Και οι μεν βασιλείς της γης ζητούν από τους ακολούθους των να είναι έτοιμοι προς θάνατο, ο δε Κύριος τον μεν εαυτό του έδωσε σε θάνατο υπέρ ημών, σ' εμάς δε παραγγέλλει να είμαστε έτοιμοι για θάνατο όχι υπέρ αυτού αλλά υπέρ ημών των ιδίων. Και δεικνύοντας τούτο, ότι ο θάνατος είναι υπέρ των εαυτών μας, προσθέτει, «όποιος θέλει να σώση την ψυχή του θα την χάση και όποιος την χάση εξ απίας εμού και του ευαγγελίου, αυτός θα την σώση».³⁹ Τί σημαίνει τούτο, όποιος θέλη να την σώση, θα την χάση, και όποιος θα την χάση, θα την σώση; Διπλός είναι ο άνθρωπος, ο εκτός, δηλαδή το σώμα, και ο εντός μας, δηλαδή η ψυχή. Όταν λοιπόν ο εκτός από εμάς άνθρωπος παραδώση τον εαυτό του στον θάνατο, χάνει την ψυχή του που χωρίζεται από αυτόν· αυτός λοιπόν που την έχασε έτσι υπέρ του Χριστού και του ευαγγελίου, πραγματικά θα την σώση και θα την κερδίση, προξενώντας σ' αυτήν ζωή ουράνια και αιώνια και παραλαμβάνοντάς την κατά την ανάστασι σ' αυτήν την

κατάστασι, ενώ δί' αυτής θα φανή και αυτός ουράνιος και αιώνιος, ακόμη και στο σώμα. Ο φιλόζωος όμως που δεν είναι έτσι έτοιμος να χάσει τη ζωή, διότι αγαπά τον πρόσκαιρο τούτον αιώνα και τα πράγματα του αιώνος τούτου, θα ζημιώσει την ψυχή του στερώντας την τήν πραγματική ζωή και θα την χάσει, παραδίδοντάς την, αλλοίμονο, στην αιώνια κόλαση μαζί του. Αυτόν θρηνώντας κατά κάποιον τρόπο και ο πανοικτίρμων Δεσπότης και δεικνύοντας το μέγεθος του δαιμόνιου, λέγει, «τί θα ωφελήσει τον άνθρωπο, αν κερδίσει όλον τον κόσμο, αλλά χάσει την ψυχή του; Ή τί μπορεί να δώσει ο άνθρωπος αντάλλαγμα για την ψυχή του;». ⁴⁰ Διότι δεν πρόκειται να κατεβή μαζί του η δόξα του ούτε τίποτε άλλο από αυτά που φαίνονται πολύτιμα και τερπνά στον αιώνα τούτο, τα οποία προέκρινε από τον σωτηριώδη θάνατο. Τί δε μεταξύ αυτών θα μπορούσε να ευρεθῆ αντάλλαγμα της λογικής ψυχής, της οποίας δεν είναι ισάξιος όλος αυτός ο κόσμος;

Εάν λοιπόν και τον κόσμο όλον ημπορούσε να κερδίσει ένας άνθρωπος, αδελφοί, τούτο δεν θα πρόσφερε σ' αυτόν κανένα όφελος, εφ' όσον θα έχανε την ψυχή του· πόσο είναι το κακό, αφού ο καθένας μόνο ελάχιστο ποσοστιαίο μέρος απ' αυτόν τον κόσμο μπορεί ν' αποκτήσει, αν με την προσπάθεια για το ελάχιστο τούτο χάσει την ψυχή του, μη επιθυμώντας να σηκώσει τον τύπο και το λόγο του Σταυρού και ν' ακολουθήσει τον δότηρα της ζωής; Διότι σταυρός είναι και ο προσκυνητός τύπος και ο λόγος του τύπου τούτου.

Άλλ' επειδή προηγήθηκε ο λόγος και το μυστήριο αυτού του τύπου, κι εμείς σήμερα θα εξηγήσωμε τούτο προηγουμένως προς την αγάπη σας. Μάλλον δε πριν από μας εξήγησε και τούτο ο Παύλος· ο Παύλος που καυχάται στον Σταυρό, που φρονεί ότι δεν γνωρίζει τίποτε εκτός από τον Κύριο Ιησού, κι αυτόν εσταυρωμένον. Τί λέγει λοιπόν εκείνος; Σταυρός είναι το να σταυρώσωμε την σάρκα μαζί με τα πάθη και τις επιθυμίες. ⁴¹ Νομίζετε ότι είπε τούτο μόνο για την τρυφή και τα υπογάστρια; Πώς τότε γράφει στους Κορινθίους ότι «επειδή υπάρχουν έριδες ανάμεσά σας, είσθε ακόμη σαρκικοί και περιπατείτε κατά το ανθρώπινο φρόνημα»; ⁴² Όστε και αυτός που αγαπά δόξα ή χρήματα, ή απλώς θέλει να επιβάλῃ το θέλημά του και προσπαθεί έτσι να νικήσῃ, είναι σαρκικός και περιπατεί κατά την σάρκα. Γί' αυτά ακριβώς δημιουργούνται και οι έριδες, όπως λέγει και ο Ιάκωβος ο Αδελφόθεος· «από πού προέρχονται οι μεταξύ σας πόλεμοι και μάχες; Δεν προέρχονται από εδώ, δηλαδή από τις ηδονές σας που αγωνίζονται μέσα στα μέλη σας; Αγωνίζεσθε αλλά δεν μπορείτε να επιτύχετε, μάχεσθε και πολεμείτε». ⁴³ Τούτο λοιπόν είναι το να σταυρώσῃ την σάρκα μαζί με τα πάθη και τις επιθυμίες, το να καταστή ὁ άνθρωπος αδρανής προς

κάθε τι που απαρέσκει στον Θεό. Εάν δε και το σώμα τον ταλαιπωρή και τον στενοχωρή, πρέπει ο καθένας να το ανεβάζει εναγωνίως προς το ύψος του Σταυρού. Τί θέλω να ειπώ; Ο Κύριος, όταν ήλθε επί της γης, έζησε βίον ακτήμονα, και δεν έζησε μόνο, αλλά και εκήρυξε λέγοντας, «όποιος δεν αποτάσσεται από όλα τα υπάρχοντά του, δεν μπορεί να είναι μαθητής μου». ⁴⁴

Αλλά κανείς, παρακαλώ, αδελφοί, ας μη δυσανασχετή, όταν ακούη που διακηρύσσομε ανόθευτο το θέλημα του Θεού, το αγαθό και ευάρεστο και τέλειο, μήτε να δυσареοστηθή νομίζοντας αντιλαμβάνεται εκείνο, ότι η βασιλεία των ουρανών είναι βιαστή και βιασταί την αρπάζουν, και ν' ακούη τον κορυφαίο των αποστόλων του Χριστού Πέτρο, ότι «ο Χριστός έπαθε για χάρι μας, αφήνοντας σ' εμάς υπογραμμό, για ν' ακολουθήσωμε τα ίχνη του». ⁴⁵ Έπεπα να συλλογίζεται επίσης και τούτο, ότι ο καθένας, αφού κατανοήση αληθινά πόσω οφείλει στον Δεσπότη, όταν δεν μπορή ν' ανταποδώση το παν, το ένα μέρος να το προσφέρη με μετριοφροσύνη, όσο μπορεί και προαιρείται, ως προς δε το μέρος πάλι που ελλείπει να ταπεινώνεται εμπρός του και ελκύνοντας την συμπάθεια δια της ταπεινώσεως αυτού του είδους αναπληρώνει την έλλειψη. Εάν λοιπόν κανείς βλέπη τον λογισμό του να ορέγεται πλούτο και πολυκτημοσύνη, ας γνωρίζη ότι ο λογισμός αυτός είναι σαρκικός, και γι' αυτό κνείται έτσι· αντιθέτως ο προσηλωμένος στον Σταυρό δεν μπορεί να κινήται προς κάτι τέτοιο. Είναι γι' αυτό ανάγκη να τον ανεβάσωμε τον λογισμό στο ύψος του Σταυρού, για να μη ρίψη ο ίδιος τον εαυτό του κάτω και χωρισθή από τον σταυρωθέντα σ' αυτόν Χριστό.

Πώς λοιπόν θ' αρχίση να τον ανεβάζη στο ύψος του Σταυρού; Ελπίζοντας στον Χριστό, τον χορηγό και τροφέα του σύμπαντος, ας απόσχη από κάθε πόρο που προέρχεται από αδικία, το δε εισόδημα που έχει από δίκαιο πορισμό, χωρίς να προσκολλάται πολύ ούτε σ' αυτό, ας το χρησιμοποιή καλά, καθιστώντας όσο είναι δυνατό κοινωνούς σ' αυτό τους πτωχούς. Η εντολή διατάσσει ν' αρνήται κανείς το σώμα και τα σηκώνη τον σταυρό του· και το έχουν μεν το σώμα οι φίλοι του Θεού και ζώντες κατά τον Θεό, αλλά αν δεν είναι πολύ προσδεδεμένοι σ' αυτό, το χρησιμοποιούν ως συνεργό στα αναγκαία, αν δε το καλέσει ο καιρός, είναι έτοιμοι να το προδώσουν και αυτό. Το ίδιο συμβαίνει και με τα σωματικά κτήματα και μέσα· ενεργώντας κανείς κατά τον ίδιο τρόπο, αν δεν μπορή να κάμη τίποτε μεγαλύτερο, καλώς και θεαρέστως πράττει. Βλέπει κανείς πάλι μέσα του να κινήται βιαίότερα ο λογισμός της πορνείας; Αυτός ας γνωρίζη ότι δεν έχει ακόμη σταυρώσει τον εαυτό του. Πώς λοιπόν θα τον σταυρώση; Ας αποφεύγη τις περιέργες θέες των γυναικών,

καθώς και τις αταίριαστες προς αυτές συνήθειες και τις άκαιρες συνομιλίες, ας μειώνη τις τροφές που ενισχύουν το πάθος, ας απέχη από την πολυποσία, από την ονοφλυγία, την αδηφαγία, την πολυϋπνία· ας αναμηνύη την ταπεινοφροσύνη με αυτήν την αποχή των παθών, επικαλούμενος με συντριβή καρδιάς τον Θεό κατά του πάθους· τότε θα ειπή και αυτός, «είδα τον ασεβή να υπερυψώνεται και ν' ανεβαίνει σαν οι κέδροι του Λιβάνου, και προσπέρασα δια της εγκρατείας, και δεν ήταν εκεί, και τον ανεζήτησα δια της προσευχής με ταπεινώσει, και δεν ευρέθηκε σε μένα ο τόπος του». ⁴⁶

Πάλι, ενοχλεί ο λογισμός της φιλοδοξίας; Εσύ στη σύγκλητο και στην συνεδρίασι να ενθυμήσαι την γί αυτό συμβολή του Κυρίου στα ευαγγέλια· στις συνομιλίες να μη ζητάς να υπερέχης των άλλων, τις αρετές, αν έχης, να τις ασκής μόνο στα κρυφά, αποβλέποντας μόνο προς τον Θεό και από αυτόν μόνο βλεπόμενος και ο Πατέρας σου που βλέπει στα κρυφά θα σου το ανταποδώση στα φανερά. ⁴⁷ Εάν δε και μετά την αποκοπή κάθε πάθους πάλι σ' ενοχλή ο εσωτερικός λογισμός να μη φοβηθής· διότι σου γίνεται πρόξενος στεφάνων, επειδή δεν πείθει με τις ενοχλήσεις του ούτε ενεργεί, άλλ' είναι κίνημα νεκρό, νικημένο από τον αγώνα σου κατά Θεόν.

Τέτοιος είναι ο λόγος του Σταυρού, ως τέτοιος δε, όχι μόνο στους προφήτες πριν συντελεσθή, αλλά και τώρα μετά την τέλει του, είναι μυστήριο μέγα και πραγματικά θείο. Πώς; Διότι φαινομενικώς μεν παρουσιάζεται να προξενή ατίμως στον εαυτό του αυτός που εξευτελίζει τον εαυτό του και τον ταπεινώνει σε όλα, και πόνο και οδύνη αυτός που αποφεύγει τις σωματικές ηδονές, και αυτός που δίδει τα υπάρχοντα καθίσταται αίτιος πτωχείας στον εαυτό του· αλλά δια της δυνάμεως του Θεού αυτή η πτωχεία και η οδύνη και η ατιμία γεννά δόξα αιώνια και ηδονή ανέκφραστη και πλούτο ανεξάντλητο, τόσο στον παρόντα όσο και στον μέλλοντα εκείνο κόσμο. Εκείνους δε που δεν πιστεύουν σ' αυτόν και δεν επιδεικνύουν δί έργων την πίστι ο Παύλος τους τοποθετεί δίπλα στους αφανιζομένους, και σ' αυτούς τους ειδωλολάτρες μάλιστα. Διότι λέγει, «κηρύσσομε Χριστόν εσταυρωμένο, που είναι στους Ιουδαίους μεν σκάνδαλο λόγω της απιστίας των προς το σωτηριώδες πάθος, στους Έλληνες δε μωρία, διότι δεν προτιμούν τίποτε άλλο εκτός από τα πρόσκαιρα λόγω της απιστίας προς τις θείες επαγγελίες οπωσδήποτε· σ' εμάς δε τους προσκεκλημένους Θεού δύναμις και Θεού σοφία» ⁴⁸

Τούτο λοιπόν είναι η σοφία και δύναμις του Θεού, το να νικήση δί ασθενείας, το να υψωθή δια ταπεινώσεως, το να πλουτήση δια πτωχείας. Όχι μόνο δε ο λόγος

και το μυστήριο του Σταυρού, αλλά και ο τύπος είναι θείος και προσκυνητός, διότι είναι σφραγίς ιερά, σωστική και σεβαστή, αγιαστική και τελεστική των υπερφύων και απορρήτων αγαθών που ενεργήθηκαν στο γένος των ανθρώπων από τον Θεό, αναιρετική κατάρας και καταδίκης, καθαιρετική φθοράς και θανάτου, παρεκτική αιδίου ζωής και ευλογίας, σωτηριώδες ξύλο, βασιλικό σκήπτρο, θείο τρόπαιο κατά ορατών και αοράτων εχθρών, έστω και αν οι οπαδοί των αιρετικών φρενοβλαβώς δυσαρεστούνται. Αυτοί οι τελευταίοι δεν επέτυχαν την αποστολική ευχή, ώστε να κατορθώσουν να καταλάβουν μαζί με όλους τους αγίους, τι είναι το πλάτος και το μήκος, το ύψος και το βάθος· ότι ο Σταυρός του Κυρίου παριστάνει όλη την οικονομία της σαρκικής παρουσίας και περικλείει όλο το κατ' αυτήν μυστήριο, εκτείνεται προς όλα τα πέρατα και περιλαμβάνει όλα, τα άνω, τα κάτω, τα γύρω, τα ενδιάμεσα. Προβάλλοντας δε κάποια πρόφασι, για την οποία έπρεπε κι αυτοί, αν είχαν νου, να τον προσκυνούν μαζί μας, αποτροπιάζονται το σύμβολο του βασιλέως της δόξης, το οποίο κι ο ίδιος ο Κύριος ονομάζει φανερώς ύψος και δόξα του, όταν επρόκειπο ν' ανεβή σ' αυτό· κατά την μέλλουσα δε παρουσία κι επικράνειά του προαναγγέλλει ότι θα έλθη το σημείο τούτου του Υιού του ανθρώπου με πολλή δύναμι και δόξα.

Αλλά, λένουν, σ' αυτό προσηλωμένος επέθανε ο Χριστός και γι' αυτό δεν ανεχόμαστε να βλέπουμε το σχήμα και το ξύλο στο οποίο έχει θανατωθή. Το δε εναντίον μας χρεώγραφο, που συντάχθηκε δια της παρακοής μας ως προς το ξύλο, με το άπλωμα του χεριού του προπάτορος, σε τί προσηλώθηκε και με τί πράγμα έφυγε από τη μέση και αφανίσθηκε κι έτσι επανήλθαμε στην ευλογία από τον Θεό; Με τί δε ο Χριστός απέβαλε και απεμάκρυνε τελείως τις αρχές και τις εξουσίες των πνευμάτων της πονηρίας, οι οποίες επεβλήθηκαν στην φύσι μας απ το ξύλο της παρακοής, και τις κατήσχυσε θριαμβευτικώς και έτσι εμείς ανακτήσαμε την ελευθερία; Με τί ελύθηκε το μεσότοχο και καταργήθηκε κι εθανατώθηκε η προς τον Θεό έχθρα μας και δια μέσου τίνος συνδιαλλαγήκαμε με τον Θεό κι εδίδαχθήκαμε την προς αυτόν ειρήνην; Όχι στον Σταυρό και δια του Σταυρού; Ας ακούσουν τον απόστολο, που στους μεν Εφεσίους γράφει, «ο Χριστός είναι η ειρήνη σας, αυτός που έλυσε το μεσότοχο του φραγμού, για να οικοδομήση μέσα του τους δύο σ' ένα νέον άνθρωπο, επιβάλλοντας ειρήνη, και για να συνδιαλλάξη και τους δύο σ' ένα σώμα με τον Θεό δια του Σταυρού, φονεύοντας την έχθρα που είναι σ' αυτόν.⁴⁹ Προς τους Κολοσσαείς δε γράφει, «ενώ ήσαστε νεκροί από τα παραπτώματα και την ακροβυστία της σάρκας σας, εξωποίησε μαζί του, χαρίζοντάς σας όλα τα παραπτώματα,

εξαλείφοντας το χειρόγραφο που περιείχε τις εναντίον μας αποφάσεις, σηκώνοντάς το από τη μέση και καρφώνοντάς το στον Σταυρό· ξεγυμνώνοντας δε τις αρχές και τις εξουσίες, τις διεπόμπευσε δημοσία θριαμβεύοντάς τες επάνω στο Σταυρό».⁵⁰

Δεν θα τιμήσωμε λοιπόν εμείς και δεν θα χρησιμοποιήσωμε το θείο τούτο τρόπαιον της κοινής ελευθερίας του γένους, το οποίο και μόνο με τη θέα του τον μεν αρχέκακο όφι φυγαδεύει και διαπομπεύει και καταισχύνει, διακηρύσσοντας την ήττα και την συντριβή του, δοξάζει δε και μεγαλύνει τον Χριστό, επιδεικνύοντας στον κόσμο τη νίκη του; Και όμως, αν ο Σταυρός είναι παραβλεπτός, διότι δ' αυτόν υπέμενε τον θάνατο ο Χριστός, ούτε ο θάνατός του δεν πρέπει να είναι σεβαστός και σωτήριος· πώς λοιπόν κατά τον απόστολο εβαπτισθήκαμε στον θάνατό του;⁵¹ Πώς δε θα συμμετάσχουμε και στην ανάστασί του, αν βέβαια εγίναμε σύμφυτοι με τον θάνατό του;⁵² Βέβαια, αν κανείς προσκυνούσε σχήμα σταυρού που δεν έφερε επιγεγραμμένο το δεσποτικό όνομα, δικαίως θα κατηγορείτο ότι πράττει κάτι ανάρμοστο. Επειδή δε «στο όνομα του Ιησού Χριστού θα καμφθούν όλα τα γόνατα, των επουρανίων και επιγείων και καταχθονίων»,⁵³ τούτο δε το προσκυνητό όνομα επικφέρει ο Σταυρός, πόσο παράφρον δε θα ήταν να μη γονατίζωμε στον Σταυρό του Χριστού;

Άλλ' εμείς, κλίνοντας μαζί με τα γόνατα και τις καρδιές, εμπρός, ας προσκυνήσωμε μαζί με τον ψαλμωδό και προφήτη Δαβίδ⁵³ στον τόπο όπου εστάθηκαν τα πόδια του και όπου εξαπλώθηκαν τα χέρια που συνέχουν το σύμπαν και όπου ετεντώθηκε για μας το ζωαρχικό σώμα, και, προσκυνώντας και ασπαζόμενοι αυτόν με πίστι, ας παίρνωμε πλούσιον τον από εκεί αγιασμό και ας τον φυλάττωμε. Έτσι και κατά την υπερένδοξη μέλλουσα παρουσία του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος μας Ιησού Χριστού, βλέποντάς τον να προηγείται λαμπρώς, θα αγαλλάζωμε και θα χοροπηδούμε διαπαντός, διότι επετύχαμε την από τα δεξιά θέσι και την υπεσχημένη μακαρία φωνή και ευλογία, σε δόξα του σαρκικώς σταυρωθέντος για μας Υιού του Θεού.

Διότι σ' αυτόν πρέπει δοξολογία μαζί με τον άναρχο Πατέρα του και το πανάγιο και αγαθό και ζωοποιό Πνεύμα, τώρα και πάντοτε και στους αιώνες των αιώνων. Γένοπο.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ρωμ. 8,7 ε.
2. Γαλ. 5, 17.
3. Ψαλμ. 138, 16.
4. Α. Ιω. 2, 18.
5. Β. Θεσσ. 2, 7.
6. Γεν. 12, 1.
7. Γαλ. 6, 14.
8. Εξ. 3, 5.
9. Ρωμ. 7, 23.
10. Γαλ. 5, 24.
11. Α΄ Τιμ. 4, 8.
12. Ψαλμ. 38, 4.
13. Βλ. π.χ. Αποφθέγματα Νισθερώου 3.
14. Γαλ. 5, 16.
15. Εφ. 6, 14.
16. Α΄ Πέτρ. 1, 13.
17. Γέν. 18, 1.
18. Ρωμ. 6, 3.
19. Γέν. 47, 31.
20. Γέν. 48, 9-20.
21. Ρωμ. 9, 13.
22. Εφ. 6, 1. 23. Παρ. 13, 1.
24. Γέν. 32, 30.
25. Εξ. 33, 20.
26. Ιερ. 23, 18.
27. Εξ. 2, 3. εε.
28. Εξ. 14, 15 εε.
29. Α΄ Κορ. 10, 2.
30. Εβρ. 11, 26.
31. Εβρ. 12, 2.
32. Εξ. 17, 8 ε.
33. Εξ. 21, 8 ε.
34. Εβρ. 11, 32-40.
35. Α΄ Κορ. 1, 18.
36. Ματθ. 10, 38.

37. Ματθ. 16, 22.
38. Ματθ. 16, 25.
39. Μάρκ. 8, 35.
40. Μάρκ. 8, 36.
41. Γαλ. 5, 24.
42. Α΄ Κορ. 3,3.
43. Ιακ. 4, 1.
44. Λουκά 14, 33.
45. Α΄ Πέτρ. 2, 21.
46. Ψαλμ. 36, 35 ε. ερμηνευτική απόδοσις.
47. Ματθ. 6, 6.
48. Α. Κορ. 1, 23.
49. Εφ. 2, 14-16.
50. Κολ. 2, 13.
51. Ρωμ. 6, 3.
52. Ρωμ. 6, 5.
53. Ψαλμ. 131, 7.